

Державний вищий навчальний заклад
«Українська академія банківської справи Національного банку України»
Кафедра фінансів

ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

д.е.н., професор

_____ І.О. Школьник

«__» _____ 2010 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістр
за спеціальністю 8.050104 «Фінанси»

УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Виконав студент 5 курсу, група МФ-51

_____ Ю. О. Картава

«__» _____ 2010 р.

Керівник дипломної роботи

_____ В. Л. Пластун

«__» _____ 2010 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	10
1.1 Економічна сутність та значення ліквідності.....	10
1.2 Методичні підходи до аналізу ліквідності підприємства	16
1.3 Ліквідність як елемент фінансового управління діяльністю підприємства.....	29
РОЗДІЛ 2 ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТОВ «ГОРОБИНА» ТА ПРОВЕДЕННЯ АНАЛІЗУ ЛІКВІДНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	38
2.1 Загальна фінансово-господарська характеристика діяльності ТОВ «Горобина».....	38
2.2 Аналіз ліквідності підприємства ТОВ «Горобина»	53
2.3 Аналіз факторів, що впливають на коефіцієнт поточної ліквідності ТОВ «Горобина»	62
РОЗДІЛ 3 РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОЛІПШЕННЯ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ ТОВ «ГОРОБИНА».....	71
3.1 Удосконалення методики аналізу ліквідності підприємства.....	71
3.2 Покращення ліквідності ТОВ «Горобина» за рахунок розробки механізму поповнення оборотних коштів.....	79
3.3 Забезпечення абсолютної ліквідності ТОВ «Горобина» шляхом управління грошовими коштами та їх еквівалентами.....	89
ВИСНОВКИ.....	97
СПИСОК ВИКОРИТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	101
ДОДАТКИ.....	109

ВСТУП

При переході України до нової форми економічних відносин, що ґрунтується на ринкових методах, стабільні позиції мають і матимуть в майбутньому лише ті підприємства, що постійно розвиваються.

В наш час діяльність вітчизняних суб'єктів господарювання значною мірою ускладнюється тривалою кризою неплатежів, зростанням дебіторської та кредиторської заборгованості, несприятливою податковою політикою, скороченням виробництва, а також дефіцитом фінансових ресурсів.

Невиконання підприємством своїх зобов'язань негативно відображається на перспективах його подальшого існування. Статистика свідчить, що компанії припиняють свою діяльність внаслідок нестачі грошових коштів частіше, ніж через недостатню рентабельність.

Проблему ліквідності підприємства досліджували західні науковці, зокрема, Л.А. Бернстайн, Ю. Брігхем, Томас Карлін, Альберт Макмін, російські вчені – В.В. Ковальов, М.М. Крейніна, М.С. Абрютина, А.В. Грачов, Е.І. Уткін, А.Д. Шеремет та вітчизняні вчені-економісти – Н.В. Тарасенко, В.І. Іваненко, М.А. Болюх, Є.В. Мних, В.М. Мельник та інші.

Більшість зарубіжних авторів розглядають ліквідність як здатність підприємства виконувати свої зобов'язання короткостроково на основі перетворення складових елементів поточних активів на грошову форму.

Вітчизняні вчені зійшлися на тому, що ліквідність підприємства – це його спроможність перетворювати свої активи на гроші для покриття усіх необхідних платежів.

Ліквідність слід розглядати як стан активів у їхньому обороті, який закінчується отриманням грошових коштів, що є необхідною умовою платоспроможності.

Банкрутом може стати будь-яке діюче підприємство, що потрапило у складне фінансове становище, внаслідок недостатнього рівня

платоспроможності. Щоб не виникали такі труднощі, необхідно в першу чергу своєчасно і в повному обсязі виконувати зобов'язання перед кредиторами, погашати заборгованість у бюджетні і позабюджетні фонди і, нарешті, розраховуватися з постачальниками, з якими ведеться постійна робота, за сировину, матеріали і т.д.

Ліквідність виступає важливим показником, що відображає фінансовий стан підприємства і цікавить його зовнішніх партнерів (постачальників, конкурентів, фінансово-кредитні установи, посередників тощо).

Предметом дослідження дипломної роботи є процес управління ліквідністю підприємства, визначення факторів, які впливають на ліквідність та пошук шляхів її покращення.

Об'єктом дослідження виступає підприємство ТОВ «Горобина».

Основна мета дипломної роботи – дослідження теоретичних основ управління ліквідністю підприємства, проведення всебічного аналізу ліквідності товариства та розробка основних напрямків забезпечення і підвищення ефективності управління ліквідністю підприємства.

Виходячи з поставленої мети можна виділити наступне коло задач:

- визначити економічну сутність та значення ліквідності підприємства;
- охарактеризувати основні показники ліквідності;
- дослідити фактори, що впливають на ліквідність підприємства;
- ознайомитися з теоретичними аспектами управління ліквідністю;
- охарактеризувати загальну діяльність ТОВ «Горобина»;
- провести оцінку фінансового стану товариства;
- здійснити аналіз ліквідності підприємства;
- визначити недоліки в управлінні ліквідністю ТОВ «Горобина»;
- розробити пропозиції щодо покращення управління ліквідністю підприємства.

При написанні дипломної роботи використовувалися наступні методи дослідження:

– статистико-економічний метод, який широко застосовується з метою аналізу явищ і процесів в економіці: структури, динаміки і темпів змін макро- і мікроекономічних показників;

– методи фінансового аналізу: горизонтальний аналіз, вертикальний аналіз, порівняльний аналіз, аналіз фінансових коефіцієнтів.

Теоретичною і методологічною базою для написання даної дипломної роботи стали праці вітчизняних та зарубіжних науковців, публікації в деяких засобах масової інформації, нормативно-правові акти та фінансова звітність.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Економічна сутність та значення ліквідності

Ліквідність у загальному розумінні означає здатність цінностей перетворюватися в грошові кошти. Вона характеризується наявністю в підприємства ліквідних засобів у формі залишку грошей у касі, грошових коштів на рахунках у банку та тих елементів оборотних активів, що легко реалізуються. Ступінь ліквідності визначається тривалістю часового періоду, протягом якого ця трансформація може бути здійснена. Чим коротший період, тим вища ліквідність цього виду активів. Ліквідність є одним із аспектів платоспроможності, пов'язаної з перетворенням наявних засобів в таку форму, яка дозволяє виконати свої зобов'язання [25; 113-121].

Таким чином, ліквідність можна розглядати:

- як час, необхідний для продажу активу;
- як суму, одержану від продажу активу.

Важливо, що ці аспекти тісно пов'язані між собою, оскільки часто можна продати актив дуже швидко за короткий час, але із значною знижкою в ціні [5; 273-274].

Слід зазначити, що наведене визначення категорії «ліквідність підприємства» не єдине і в економічній літературі спостерігається багатоваріантність тлумачень цього терміна у найбільш знаних підручниках відповідного фахового і наукового спрямування, а також у авторів значної кількості підручників, що зазначені в додатку А.

З метою уточнення його суті вважаємо за доцільне розглянути походження слова «ліквідність». У перекладі з грецької мови означає «рідкий, плинний».

У зв'язку з цим вважаємо, що найбільш точним є визначення, коли під

ліквідністю розуміють мобільність активів, їх спроможність (у разі потреби і за короткий проміжок часу) перетворюватися з натурально-речовинної форми в грошову.

На наш погляд І.О. Бланк формулює найбільш ґрунтовне визначення ліквідності. «Ліквідність – спроможність окремих видів майнових цінностей бути швидко перетвореними в грошову форму без втрати своєї поточної вартості в умовах складеної кон'юнктури ринку. Таке поняття ліквідності характеризує її як функцію часу (строку можливого продажу) і ризику (можливої втрати вартості майна за умов терміновості його продажу)» [6; 194-196].

Також на нашу думку, найбільш правильним тлумаченням ліквідності суб'єкта господарювання є здатність та швидкість перетворення оборотних активів у грошові кошти з метою погашення поточних зобов'язань як у міру надходження термінів їх сплати, так і прострочених боргів. Дане визначення повно відображає природу даного поняття та враховує ринкові умови господарювання.

Розрізняють поняття майнової (абсолютної) ліквідності та фінансової (відносної) ліквідності. Майнова (абсолютна) ліквідність означає здатність активу трансформуватись у кошти. Фінансова (відносна) ліквідність означає готовність і спроможність підприємства виконувати свої зобов'язання у повному обсязі й у встановлені кредитною угодою строки. Це визначається політикою підприємства щодо збереження ліквідності, основне завдання якої це уникнення неліквідності і неплатоспроможності завдяки пошуку в необхідних обсягах резервів коштів та інших ліквідних активів [71; 339-340].

Відмітимо також, що суттєвою ознакою ліквідності є формальне перевищення (у вартісній оцінці) оборотних активів над короткостроковими пасивами. Чим більше це перевищення, тим сприятливіший фінансовий стан підприємства. Водночас варто уникати ситуації збереження залишків коштів та інших резервів високоліквідних активів на довгий термін поза виробничим процесом, бо це призводить до зниження рентабельності виробництва. Про

погіршення можливостей ліквідності компанії свідчить збільшення іммобілізації власних активів, що виявляється в появі неліквідів, простроченої дебіторської заборгованості, векселів одержаних прострочених тощо.

Наведені фактори необхідно враховувати при розробці та проведенні заходів, що впливатимуть на підвищення ліквідності та фінансової стійкості підприємства в цілому [15; 25-26].

Виділяють наступні види ліквідності:

– ліквідність активу – це здатність будь-якого виду активу перетворитися в грошові кошти [42; 148-149];

– ліквідність балансу, що виражається в ступені покриття боргових зобов'язань підприємства його активами, строк перетворення яких у грошову готівку відповідає строку погашення платіжних зобов'язань. Ліквідність балансу досягається встановленням рівності між зобов'язаннями підприємства та його активами [74; 252-253];

– ліквідність підприємства, що характеризує наявність у нього оборотних коштів у розмірі, теоретично достатньому для погашення короткострокових зобов'язань навіть з порушенням строків погашення, які передбачені контрактом [10; 746-747].

Достовірнішу інформацію про ліквідність підприємства можна отримати в результаті диференціації всіх активів підприємства за ступенями ліквідності, тобто за швидкістю їх можливого перетворення на гроші. У такому разі всі активи підприємства можна поділити на наступні групи, які наведені в додатку Б таблиця Б.1.

В свою чергу, весь капітал підприємства також поділяється на групи, що диференціюються за термінами, на які відповідні фінансові ресурси надійшли у розпорядження підприємства, тобто за термінами виконання підприємством своїх фінансових зобов'язань, які приведені в додатку Б таблиця Б.2.

Таким чином, баланс вважається абсолютно ліквідним, коли

виконуються наступна нерівність, яка зображена у вигляді формули 1.1.

$$\begin{aligned} A_1 &> П_1; \\ A_2 &> П_2; \\ A_3 &> П_3; \\ A_4 &< П_4. \end{aligned} \quad (1.1)$$

Виконання перших трьох нерівностей свідчить про те, що поточні активи перевищують зовнішні зобов'язання підприємства. В цьому випадку обов'язкове виконання останньої нерівностей, яка носить балансуєчий характер. Економічний зміст останньої нерівності полягає в тому, що у підприємства наявний власний оборотний капітал і відповідно дотримуються мінімальні умови фінансової стійкості [14; 145-149].

Зіставлення найбільш ліквідних активів і тих їх елементів, що швидко реалізуються, з найбільш стоковими зобов'язання і короткостроковими пасивами дає змогу оцінити поточну ліквідність. Порівняння активів, що повільно реалізуються з довгостроковими зобов'язання відображає перспективну ліквідність. Перспективна ліквідність являє собою прогноз платоспроможності на основі зіставлення надходжень і платежів.

Поточна ліквідність свідчить про платоспроможність підприємства в найближчий до момент проведення аналізу час [3; 330-332].

Для комплексної оцінки ліквідності балансу визначається інтегральний показник ліквідності, який визначається за формулою 1.2.

$$(A_1 * Y_1 + A_2 * Y_2 + A_3 * Y_3) / (П_1 * X_1 + П_2 * X_2 + П_3 * X_3) \quad (1.2)$$

- де A_1, A_2, A_3 – групи активів за ступенем ліквідності;
 Y_1, Y_2, Y_3 – питома вага активів в структурі балансу;
 $П_1, П_2, П_3$ – групи пасивів за терміном виконання;

X_1, X_2, X_3 – питома вага пасивів в структурі балансу.

Значення даного інтегрального показника повинно бути більше одиниці, що говорить про абсолютно ліквідний баланс.

Не виконання хоча б однієї із вимог щодо ліквідності балансу, передбачає деякі ускладнення щодо ліквідності підприємства в цілому. І необхідно переглянути політику управління активами і пасивами підприємства [43; 335-336].

У науковій літературі триває дискусія відносно ототожнення або підміни поняття платоспроможності та ліквідності. І.А. Бланк, О.В. Єфімова, В.В. Ковальов ототожнюють поняття платоспроможності та ліквідності. Однак теоретично визначення понять «платоспроможність» та «ліквідність» є не тотожними з огляду на їх практичне застосування [28].

Ліквідність стосовно економічної системи – це здатність будь-яких активів перетворюватися на гроші, тобто змінювати свою форму в часі, а платоспроможність – це здатність підприємства своєчасно і в повному обсязі провести розрахунки за короткостроковими зобов'язаннями [1; 144-145].

Взаємозв'язок між платоспроможністю та ліквідністю підприємства, ліквідністю балансу і ліквідністю активів показано на рисунку 1.1.

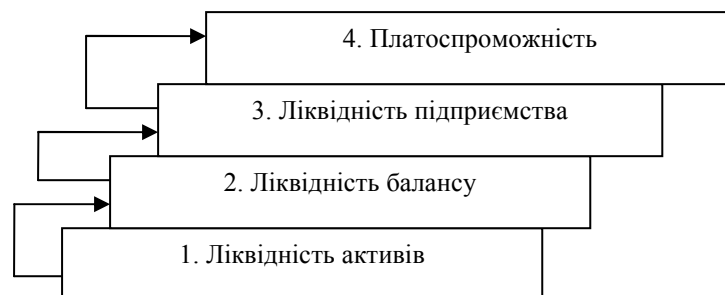

Рисунок 1.1 – Взаємозв'язок ліквідності та платоспроможності підприємства.

І хоча з такою тезою важко не погодитися, вона потребує певного доповнення, оскільки розкриває лише прямий зв'язок, тоді як існує і зворотній. Останній нескладно помітити, розглядаючи діяльність

підприємств, яка характеризується погіршенням стану поточних розрахунків [22].

У таких суб'єктів господарювання несвоєчасне виконання платіжних зобов'язань призводить до збільшення величини короткострокових пасивів на суму прострочених боргів. У результаті цього зменшується пропорція між поточними активами і пасивами, а отже і знижується рівень ліквідності.

Отже, ліквідність активів є основою платоспроможності підприємства, а іншими словами, ліквідність – є засіб підтримання платоспроможності [9].

Досліджуючи взаємозалежність ліквідності та платоспроможності, слід зазначити, що ліквідність є менш динамічною категорією ніж платоспроможність. Справа в тім, що в міру стабілізації виробничої діяльності підприємства в нього поступово складається певна структура активів і джерел коштів, різкі зміни якої порівняно рідкі. Тому показники ліквідності звичайно варіюють у певних цілком передбачуваних межах [35].

При визначенні рівня ліквідності недостатнім є лише порівняння величини поточних активів з величиною поточних пасивів. На практиці іноді виникає ситуація, коли поточні активи перевищують за величиною короткострокові пасиви, показники ліквідності характеризують поточний фінансовий стан як задовільний, проте така оцінка є помилковою, оскільки в оборотних активах значну частку займають неліквіди та прострочена дебіторська заборгованість.

У свою чергу, наслідками низького рівня ліквідності є неспроможність підприємства швидко розрахуватися за допомогою наявного на балансі майна за своїми зобов'язаннями, що призводить до зниження дохідності, неплатежів і банкрутства [12].

Крім того, важкі наслідки низької ліквідності відчувають не тільки самі підприємства, а й їх кредитори, постачальники, оскільки відбувається затримка сплати відсотків і суми боргу, в крайньому разі – часткова або повна втрата неповернутого боргу, а також невиконання умов контракту тощо.

Отже, можна зробити висновок, що від структури оборотних активів за ступенем ліквідності залежить платоспроможність підприємства.

1.2 Методичні підходи до аналізу ліквідності підприємства

Для порівняння ступеня ліквідності різних господарських одиниць розроблено коефіцієнти ліквідності. Залежно від того, які види оборотних активів беруться до уваги, ліквідність оцінюється за різними коефіцієнтами. Загальна ж ідея лишається незмінною: зіставлення короткострокових (до одного року) пасивів та активів, що використовуються для їх погашення. При цьому обов'язково слід мати на увазі, що в балансі підприємства частину довгострокових позик за кредитними угодами, які мають бути погашені протягом найближчих дванадцяти місяців (в деяких випадках і протягом трьох місяців), варто відображати в розділі короткострокових пасивів [32; 356-358].

Аналіз ліквідності підприємства здійснюється за рахунок фінансових коефіцієнтів, що характеризують ліквідність підприємства. Вони застосовуються для оцінки можливостей підприємства виконати свої короткострокові зобов'язання [37; 253-255].

Показники ліквідності дають уявлення не тільки про платоспроможність підприємства на конкретну дату, а й у випадках надзвичайних ситуацій. Ліквідність підприємства, як відомо, можна оперативним чином визначити за допомогою коефіцієнтів ліквідності [24; 56-57].

Коефіцієнти ліквідності можуть бути різними за назвою, але сутність їх в основному однакова як на українських підприємствах, так і в зарубіжних фірмах та компаніях.

Основні показники ліквідності включають такі:

1. Загальний коефіцієнт ліквідності ($K_{\text{заг.лікв.}}$) або коефіцієнт покриття,

коефіцієнт поточної ліквідності дає загальну оцінку платоспроможності підприємства і розраховується за формулою 1.3.

$$K_{\text{заг.лікв}} = \text{Оборотні активи} / \text{Поточні зобов'язання} \quad (1.3)$$

Найбільш часто цей коефіцієнт використовується для оцінки ризикованості надання кредиту. Він показує, якою мірою поточні кредиторські зобов'язання забезпечуються поточними активами, а отже, наскільки кредитор застрахований від втрат внаслідок невиконання умов кредитного договору [2; 112-113].

З точки зору кредитора, вище значення коефіцієнта, безсумнівно, забезпечить більш надійний захист від можливих втрат. З іншої сторони, однак, надмірно високе значення коефіцієнта може бути ознакою в'ялого управління. Він може сигналізувати про те, що грошові кошти бездіяльно осіли на рахунку, про надмірний рівень виробничих запасів порівняно з потребами компанії, про неправильну кредитну політику, результатом якої стало непомірне зростання дебіторської заборгованості. В той же час фірма, можливо, не повністю використовує свої можливості з отримання кредитів [11; 399-400].

Теоретичне значення цього показника 1–3. Нижня межа обумовлена тим, що поточних активів повинно бути достатньо принаймні для погашення короткострокових зобов'язань, інакше підприємство може виявитися неплатоспроможним. Необхідно мати на увазі і те, що дана межа є орієнтовною, а не нормативною, оскільки в умовах нестабільної інфляційної економіки для збереження фінансової стійкості допускається і деяке перевищення цього рівня. Необхідно зауважити й те, що значення цього коефіцієнта змінюється залежно від галузі та структури капіталу компанії [41; 99-101].

Для підприємства, що займається промисловою діяльністю, коефіцієнт,

що рівняється 2 і вищий буде свідчити про стійку ліквідність, тоді як фірми, зайняті електро- та газопостачанням, та в сфері комунальних послуг, можуть вважатися достатньо ліквідними і при значенні коефіцієнта біля одиниці. Пояснюється це тим, що для таких компаній точне прогнозування надходжень коштів за надані послуги (якщо, звичайно, тарифи на них не змінюються) є нормальним [58; 222-224].

Зауважимо, що показник поточної ліквідності може мати і «підводне каміння». Так, чисельник показника відбиває запаси і дебіторську заборгованість. А різноманіття методів оцінки запасів і принципів обліку сумнівних боргових зобов'язань ускладнюють практику зіставлення цього показника на підприємствах навіть однієї галузі промисловості [69; 347-348].

У країнах з розвинутою ринковою економікою коефіцієнту загальної ліквідності надається особлива увага при оцінці фінансової стійкості підприємства, оскільки він має ряд позитивних рис:

- по-перше, відношення відображає ступінь покриття поточними активами поточних пасивів (тому його і називають коефіцієнтом покриття);
- по-друге, перевищення поточних активів над поточними пасивами, яке забезпечує буфер проти збитків, що можуть виникнути при продажу або ліквідації поточних активів (крім грошових коштів). Як наслідок, відношення вимірює поле безпеки для покриття будь-якого можливого знецінення поточних активів. Наприклад, страйки та інші випадкові, непередбачені обставини можуть тимчасово призупинити надходження коштів;
- по-третє, це легкість отримання інформації для розрахунку, зручність та простота його обчислення [61; 115-117].

Поряд із цим, існують і деякі обмеження використання даного показника:

- при розрахунку коефіцієнта не враховуються такі важливі фактори, як обсяг реалізації, витрати, прибуток, зміни умов господарювання, а ліквідність

лише в деякому ступені залежить від наявних грошових коштів і в суттєво більшому – від майбутніх надходжень;

– політика адміністрації підприємства в першу чергу направлена на оптимізацію рівня виробничих запасів, витрат та дебіторської заборгованості, ефективного використання активів і, як наслідок, тільки в другу чергу, на ліквідність;

– поточний коефіцієнт не враховує мобільність капіталу фірми. Фірма, що має на рахунку значні кошти та велику кількість цінних паперів, має вищий рівень ліквідності ніж та, у якої в складі оборотних активів накопичені значні товарно-матеріальні запаси [52; 188-189].

Коефіцієнт загальної ліквідності показує, скільки гривень поточних активів підприємства припадає на одну гривню поточних зобов'язань. Логіка цього показника полягає в тому, що підприємство погашає короткострокові зобов'язання в основному за рахунок поточних активів.

Отже, якщо поточні активи перевищують поточні зобов'язання, підприємство вважається ліквідним. Розмір перевищення задається коефіцієнтом покриття. Значення цього показника залежить і від галузі, і від виду діяльності. У європейській обліково-аналітичній практиці наводиться критичне мінімальне значення цього показника. Визнано, що поточні активи повинні вдвічі перевищувати короткострокові зобов'язання.

Якщо на підприємстві відношення поточних активів і короткострокових зобов'язань нижче від 1 : 1, це є свідченням високого фінансового ризику, оскільки підприємство не в змозі оплатити свої рахунки.

Співвідношення 1:1 припускає рівність поточних активів і короткострокових зобов'язань. Але, зважаючи на різний рівень ліквідності активів, можна вважати, що не всі активи будуть негайно реалізовані, а тому виникає загроза для фінансової стабільності підприємства.

Якщо значення коефіцієнта покриття значно перевищує співвідношення 1:1, то можна зробити висновок, що підприємство має значні оборотні кошти, сформовані завдяки власним джерелам. З позиції кредиторів підприємства

такий варіант формування оборотних коштів є найбільш прийнятним. Проте, з погляду менеджера, значне накопичення запасів на підприємстві, відвернення грошей у дебіторську заборгованість може пояснюватися незадовільним управлінням активами [34; 151-152].

Скорочення величини коефіцієнта покриття може статися під впливом двох факторів: збільшення поточних активів і значного зростання короткострокових зобов'язань. Для з'ясування причин зміни цього показника необхідно проаналізувати зміни в складі джерел коштів та їх розміщенні, порівнюючи з початком року [50; 42-43].

У зв'язку з цим, необхідний розрахунок ліквідності, який виключав би з оборотних активів найменш ліквідний компонент. Це властиво миттєвому показнику ліквідності, або інакше, як його називають, проміжної, суворої ліквідності, або кислотного тесту чи лакмусового папірця.

2. Коефіцієнт швидкої ліквідності – цей коефіцієнт за смисловим значенням аналогічний коефіцієнтові покриття, тільки він обчислюється для вузького кола поточних активів, коли з розрахунку виключено найменш ліквідну їх частину — виробничі запаси. Він обчислюється за формулою 1.4.

$$K_{шв.лікв.} = \frac{OA - TMЗ}{ПЗ} \quad (1.4)$$

- де $K_{шв.лікв.}$ – коефіцієнт швидкої ліквідності;
 ОА – оборотні активи;
 ТМЗ – товарно-матеріальні запаси;
 ПЗ – поточні зобов'язання[65; 138-140].

Ключова ідея розрахунку цього показника в оцінці ймовірності погашення короткострокових зобов'язань у випадку кризи, виходячи з передумови, що товарно-матеріальні запаси не будуть являти ніякої цінності. В умовах ринкової економіки типовою є ситуація, коли при ліквідації

підприємства одержують 40% і менше від облікової вартості запасів [54; 336-337].

Оптимальним рівнем цього показника є 0,7– 0,8, але на практиці багато підприємств мають і більш низький коефіцієнт, наприклад 0,5. Тому для оцінки їх ліквідності необхідно проаналізувати тенденції зміни показника за певний період часу. Так, якщо зростання коефіцієнта було пов'язано із зростанням невинуватеної дебіторської заборгованості, то це свідчатиме про серйозні фінансові проблеми підприємства. З огляду на практику фінансових аналітиків Німеччини, величина цього показника змінюється залежно від галузі промисловості таким чином: для підприємств обробної індустрії середня величина показника швидкої ліквідності може сягати 108,2%, для оптової торгівлі – 78,7% і для роздрібної – 46,0% [68; 423-424].

Практично багато підприємств мають нижчий коефіцієнт швидкої ліквідності тому для оцінки їх фактичної ліквідності треба проаналізувати тенденції зміни цього показника за певний період. Так, якщо зростання коефіцієнта швидкої ліквідності було пов'язане в основному зі зростанням невинуватеної дебіторської заборгованості, то це свідчить про серйозні фінансові проблеми підприємства. У західній економічній літературі цей коефіцієнт називають коефіцієнтом миттєвої оцінки [56; 78-80].

Найбільш жорстким критерієм платоспроможності підприємства є коефіцієнт абсолютної ліквідності.

3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності ($K_{аб.лікв}$), який розраховується за формулою 1.5.

$$K_{аб.лікв} = \frac{\text{Грошові кошти}}{\text{Поточні зобов'язання}} \quad (1.5)$$

Цей коефіцієнт показує, яка частка короткострокової заборгованості в разі потреби може бути погашена негайно за рахунок наявних грошових коштів. Теоретично достатнім значенням для коефіцієнта абсолютної

ліквідності є від 0,2 до 1 [66; 401- 402].

На практиці фактичні середні значення коефіцієнтів ліквідності бувають значно нижчими, але це ще не дає підстави говорити про неможливість підприємства негайно погасити свої борги, бо малоймовірно, щоб усі кредитори підприємства одночасно пред'явили йому свої боргові вимоги.

Але, зазначимо, що в умовах інфляції багато підприємств заради збереження своєї фінансової стійкості намагається не тримати великих сум в грошовій формі, застерігаючись їх знецінення. Тому, на нашу думку, цей коефіцієнт не є індикатором справедливої ліквідності підприємства і навряд чи йому доцільно приділяти увагу, оцінюючи фінансову стійкість [19].

При оцінці ліквідності крім відносних використовують також абсолютні показники.

Одним із основних показників є власні оборотні кошти. Цей показник характеризує ту частину власного капіталу підприємства, яка є джерелом покриття його поточних активів (тобто активів, що мають оборотність менш як один рік). Він є розрахунковим показником і залежить як від структури активів, так і від структури джерел коштів. Величину власних оборотних коштів розраховують за формулою 1.6.

$$\text{ВОК} = \text{ВК} - \text{НА}$$

(1.6)

- де ВОК – власні оборотні кошти;
ВК – власний капітал;
НА – необоротні активи.

Економічна інтерпретація показника полягає в тому, що він показує, яка сума оборотних коштів залишається в розпорядженні підприємства після розрахунків за короткостроковими зобов'язаннями. У певному розумінні це

характеристика свободи маневру та фінансової стійкості підприємства з позиції короткострокової перспективи. У практиці фінансового аналізу цей показник також називають чистими оборотними активами, робочим капіталом, функціонуючим капіталом [59; 210-211].

Ліквідність підприємств характеризує також показник маневреності власних оборотних засобів ($K_{\text{МВОЗ}}$), який визначається за формулою 1.7.

$$K_{\text{МВОЗ}} = \text{Грошові кошти} / \text{Оборотні активи} \quad (1.7)$$

Цей показник характеризує ту частину власних обігових коштів, які знаходяться в формі грошових коштів, що мають абсолютну ліквідність.

Для підприємства, що нормально функціонує, цей показник змінюється від нуля до одиниці. Найбільш прийнятне орієнтовне значення показника встановлюється підприємством самостійно і залежить, наприклад, від того, наскільки висока щоденна потреба підприємства у вільних грошових ресурсах [30; 99-100].

Частка оборотних коштів у активах розраховується як відношення оборотних активів до всього активів.

Частка власних оборотних коштів у загальній їх сумі розраховується як відношення власних оборотних коштів до оборотних активів.

Частка запасів в оборотних активах розраховується як відношення запасів до оборотних активів.

Частка власних оборотних коштів у покритті запасів розраховується як відношення власних оборотних коштів до величини запасів і характеризує ту частину вартості запасів, що покривається власними оборотними коштами. Рекомендоване значення цього показника – 50%.

Коефіцієнт покриття запасів розраховується співвідношенням величини «нормальних» джерел покриття запасів і суми запасів. Якщо значення цього показника менше 1, то поточний фінансовий стан підприємства вважається

нестійким [21; 109-110].

Таким чином, можна зробити висновок, що ліквідність – це спроможність, зважаючи на викладене вище, будь-якого з активів трансформуватися в грошові кошти, а ступінь ліквідності визначається тривалістю періоду, впродовж якого ця трансформація може бути здійснена. Чим коротший період, тим вища ліквідність.

З метою встановлення рівня ліквідності підприємства визначається індекс ліквідності, що вказує кількість днів, необхідних для перетворення поточних активів у готівку, цей розрахунок є важливим етапом аналізу ліквідності підприємства.

Отже, наявність різних показників ліквідності пояснюється різними інтересами споживачів аналітичної інформації: коефіцієнт абсолютної ліквідності є важливим для постачальників сировини і матеріалів, коефіцієнт швидкої ліквідності – для банків, коефіцієнт поточної ліквідності – для покупців і власників акцій та облігацій підприємства [39; 73-75].

Показники ліквідності дають не лише оцінку платоспроможності підприємства при різних рівнях врахування ліквідних засобів, та й задовольняють інформаційні потреби зовнішніх користувачів.

Проте слід спеціально зазначити, що ліквідність підприємства зовсім не тотожна його платоспроможності. Так, коефіцієнти ліквідності можуть характеризувати фінансовий стан як задовільний, однак, по суті, ця оцінка буде помилковою, якщо в поточних активах значну питому вагу матимуть неліквідні активи й короткострокова дебіторська заборгованість [27; 119-120].

Забезпеченість підприємства оборотним капіталом та окремими їх елементами має значний вплив на ліквідність підприємства.

Зважаючи на те, що прояв останнього фактору характеризується складними і неоднозначними зв'язками, зупинимося на його розгляді детальніше. Алгоритм розрахунку показника поточної ліквідності свідчить, що поточні активи і рівень ліквідності мають пряму залежність.

Виходячи з цього, В.В. Ковальов у результаті проведеного ним дослідження робить висновок, що «для забезпечення мінімізації ризику втрати ліквідності необхідно прагнути до нарощення величини оборотних активів».

Однак дотримання таких позицій у формуванні мобільної частини майна може призвести до збільшення групи неліквідних активів за рахунок, наприклад, необґрунтованого відволікання коштів у дебіторську заборгованість, формування надмірних запасів товарно-матеріальних цінностей тощо.

Таким чином, формування поточних активів у розмірі, що перевищує потреби підприємства в них, зазвичай погіршує ліквідність балансу. Саме тому в процесі управління оборотними активами, якщо воно зорієнтоване на високі кінцеві результати, має вирішуватися завдання не максимізації, а оптимізації їх величини та раціоналізації їх структури.

Формування їх величини в оптимально необхідному розмірі дозволяє прискорити швидкість обертання капіталу і, як наслідок, збільшити обсяги виробництва продукції і розмір кінцевого результату виробничо-господарської діяльності без додаткового залучення фінансових ресурсів [33; 69-70].

У зв'язку із тим, що забезпечення достатнього рівня ліквідності та підвищення ефективності діяльності однаково залежать від величини оборотного капіталу, виникає питання: чи немає зв'язку між цими двома характеристиками фінансового стану?

Для відповіді на поставлене вище питання достатньо навести один з підходів до розкриття суті ліквідності, якого дотримується російський вчений В.В. Ковальов. Потрібно зауважити, що кількість та тривалість стадій виробничо-комерційного циклу не лише визначають ступінь ліквідності активів, вони є показниками оборотності капіталу, авансованого в формування останніх.

Така залежність дає підстави стверджувати, що ефективність

використання оборотних коштів є ще одним фактором, який обов'язково має бути включений в детерміновану модель дослідження показників ліквідності.

Однак незважаючи на можливість і необхідність використання факторного методу дослідження ліквідності, більшість науковців обмежуються розглядом лише групи відносних коефіцієнтів ліквідності.

Г.В. Савицька застосовує в межах даного тематичного напрямку прийоми детермінованого моделювання з метою визначення впливу факторів на зміни результативного показника, в якості якого обирає коефіцієнт поточної ліквідності.

Враховуючи існуючі фактори, вважаємо за доцільне побудову детермінованих моделей почати з алгебраїчного опису однієї з ключових ознак ліквідності, яка розкриває безпосередній зв'язок останньої із структурою майна та джерел його формування. У результаті застосування методу скорочення факторних систем отримуємо наступну формалізацію цієї залежності, яка наведена в формулі 1.8.

$$K_{\text{пот.лікв.}} = \frac{OA}{\sum B} \div \frac{KP}{\sum B}$$

(1.8)

- де $K_{\text{пот.лікв.}}$ – коефіцієнт поточної ліквідності;
 $\sum B$ – підсумок балансу;
 $OA/\sum B$ – перший фактор, який визначає питому вагу оборотних активів у загальній їх величині;
 $KP/\sum B$ – другий фактор, визначає частку короткострокових позикових коштів, у загальній їх величині.

Створена таким чином детермінована модель дозволяє визначити, як певні пропорції між складовими активів і пасивів впливають на зміни досліджуваного показника. Але в зв'язку з цим слід зауважити, що стосовно

збільшення мобільної складової майна існують певні застереження, оскільки надмірне накопичення сировини, матеріалів та інших її елементів веде до погіршення фінансового стану підприємства та зниження результатів його діяльності. По цій причині визначення величини поточних активів науковці рекомендують проводити з урахуванням об'ємних показників виробничої програми, а формування останньої – здійснювати у відповідності із реальними можливостями підприємства, пов'язаними із реалізацією продукції. Сказане вище вказує на необхідність розширення попередньої факторної системи шляхом її доповнення ще одним критерієм – «обсягом реалізації продукції». У результаті отримаємо нову формалізовану модель, яка приведена у вигляді формули 1.9.

$$K_{\text{пот.лікв}} = \frac{\frac{Y_p}{\sum A} \times \frac{OA}{Y_p}}{\frac{KP}{\sum П}} \quad (1.9)$$

- де Y_p – обсяг реалізації продукції;
 $\sum A$ – сума активів;
 $Y_p/\sum A$ – перший фактор – ресурсовіддача;
 OA/Y_p – другий фактор – коефіцієнт закріплення;
 $\sum П$ – сума пасивів;
 $KП/\sum П$ – третій фактор – питома вага поточних зобов'язань у загальній сумі джерел.

Отже, отримана в результаті перетворення детермінована модель відображає пряму залежність результативного показника із першим і другим факторами, які характеризують ефективність використання загального та оборотного капіталу, і зворотну залежність із третім фактором, який являє собою частку короткострокових позикових коштів у загальній їх сумі.

З метою забезпечення можливостей подальшого дослідження ліквідності та детальнішого вивчення чинників, що впливають на її рівень, продовжимо пошук критеріїв, які мають з результативним і факторними показниками безпосередній зв'язок.

За нашою думкою, таким показником є прибуток, включення якого в факторну модель обумовлено тим, що він є:

- узагальнюючим показником, який кількісно вимірює кінцевий результат фінансово-господарської діяльності та характеризує рівень ефективності управління нею;

- фінансовим забезпеченням процесу нарощення майнового потенціалу підприємства, яке визначається сумою і рівнем його капіталізації;

- основним внутрішнім джерелом формування власного капіталу, величина якого обумовлює потреби підприємства в позикових коштах, у т. ч. і тих, що залучаються на короткостроковій основі;

- універсальним показником, який має функціональні зв'язки не лише з результативним показником, а й з усіма факторними критеріями моделі.

Використовуючи методи детермінованого моделювання, введемо прибуток у формалізовану конструкцію описаних раніше залежностей і отримаємо нову, ще більш деталізовану факторну систему у вигляді формули 1.10.

$$K_{\text{пот.лікв}} = \frac{\frac{Y_p}{\sum A} \times \frac{\Pi_p}{Y_p}}{\frac{\Pi_p}{OA} \times \frac{K\Pi}{\sum \Pi}} \quad (1.10)$$

де Π_p – величина кінцевого фінансового результату підприємства;

$Y_p/\sum A$ – перший фактор – ресурсовіддача;

Π_p/Y_p – другий фактор – рентабельність продажу;

- P_p/OA – третій фактор – рентабельність оборотного капіталу;
 OA/U_p – другий фактор – коефіцієнт закріплення;
 $KП/ΣП$ – четвертий фактор – частка поточних зобов'язань у загальній величині джерел коштів[48].

Аналізуючи відображені в цій моделі зв'язки, слід звернути увагу на наступне: прискорення оборотності капіталу, авансованого в діяльність підприємства, в цілому позитивно впливає на ліквідність.

1.3 Ліквідність як елемент фінансового управління діяльністю підприємства

Важливою складовою системи фінансового менеджменту справедливо вважають механізм управління ризиком втрати ліквідності, а відпрацювання та практична реалізація управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням достатнього рівня останньої, продовжує залишатися актуальною проблемою для підприємств і дослідників. Це обумовлено тим, що від вирішення даної задачі залежить платоспроможність, а отже і фінансова стійкість суб'єкта господарювання, ступінь його надійності як ділового партнера та інвестиційна привабливість, темпи економічного розвитку та потенційна можливість підприємства залучати в якості джерел фінансування кредитні ресурси тощо.

Функціонування суб'єктів господарювання в умовах жорсткої конкуренції на ринку і необхідність забезпечення належного фінансового стану потребують налагодження системи фінансового управління основними напрямками та аспектами діяльності підприємства й компетентного управління нею. Цьому сприяє розроблення обґрунтованої фінансової політики підприємства, яка базується на плануванні, ресурсному

збалансуванні, всебічному аналізі й контролі за її реалізацією [53; 137-139].

Фінансова політика являє собою систему управління основними напрямками фінансової діяльності підприємства, що забезпечує виконання завдань фінансової стратегії. До них належить управління капіталом, прибутком, активами, ризиками тощо. Результатом формування і реалізації фінансової політики підприємства має бути його стабільний фінансовий стан, здатність розвиватися у перспективі. Одними з головних критеріїв цього виступають платоспроможність і ліквідність підприємства як категорії, що визначають здатність підприємства розрахуватися за своїми зобов'язаннями в поточному і майбутніх періодах. Неабияка роль у такому процесі належить управлінню ліквідністю підприємства [73; 215-216].

Однією з умов стабільного функціонування підприємства на ринку в поточному і майбутніх періодах є забезпечення своєчасних розрахунків із постачальниками, банками, бюджетом, робітниками тощо. Підприємства повинні володіти певним обсягом оборотного капіталу, щоб мати змогу у визначений термін і повністю розраховуватися за своїми зобов'язаннями, що визначається ліквідністю їхніх активів [46].

Загострення конкурентної боротьби на товарних і територіальних ринках потребує зміни розрахункової політики більшості підприємств щодо часткового або повного переходу на умови комерційного кредитування покупців. Такі умови співпраці зумовляють появу в більших обсягах безнадійної дебіторської заборгованості, яку треба відносити до неліквідних активів і обов'язково враховувати її вплив на ліквідність активів і підприємства в цілому.

Це ж стосується і витрат майбутніх періодів і збитків поточного та минулих періодів, що зменшують ліквідність наявних активів підприємства. Зміна обсягів та структури активів стосовно їхньої ліквідності в часі обов'язково повинна передбачити корективи загальної політики управління ліквідністю підприємства.

Становлення вітчизняного фондового ринку, незначні обсяги продажу

та купівлі цінних паперів на ньому, високий рівень ризику фінансових інвестицій не дають змоги зарахувати в умовах національної економіки до абсолютно ліквідних активів, поряд з грошовими засобами, і поточні фінансові інвестиції. Потрібен певний час для перетворення їх у засоби платежу та можлива втрата їхньої ринкової вартості за умови високих ризиків здійснення цих фінансових операцій [17].

Визначення єдиних підходів щодо оцінки ліквідності активів та підприємства в цілому дасть змогу більшою мірою використовувати можливості порівняльного фінансового аналізу при прийнятті управлінських рішень стосовно ефективності використання наявних фінансових ресурсів в аспекті оцінки ризику втрати ліквідності підприємством, ліквідності робочого капіталу, власного оборотного капіталу тощо.

Однак якщо ці питання управління ліквідністю підприємства мають дещо теоретичний характер і не впливають великою мірою на порядок реалізації політики управління ліквідністю на практиці, то відсутність або недосконалість планування ліквідності негативно впливає на фінансову стабільність суб'єктів господарювання в цілому [29].

Планування ліквідності підприємства здійснюється в межах планування руху його коштів у поточному та оперативному режимах.

Поточне планування руху грошових ресурсів здійснюється на рік, як правило, з квартальною деталізацією. Оскільки в умовах ринкового середовища більшість показників, пов'язаних із надходженням і використанням коштів мають ймовірнісний характер, науковці рекомендують складати його щонайменше в трьох варіантах – оптимістичному, реалістичному і песимістичному. У межах окремих видів діяльності прогнозуються додатний та від'ємний грошові потоки валові грошові потоки і чисті грошові потоки. Кожен з варіантів плану дає змогу розробити систему заходів щодо оптимізації руху коштів за різних умов зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства.

Своє продовження поточне планування руху грошових ресурсів

знаходить в оперативному плануванні цих процесів.

Розглядаючи планування руху коштів з позиції управління ліквідністю підприємства, слід зазначити, що формування поточного плану руху являє собою, інструмент управління в аспекті прогнозування надходження і використання; коштів, їх синхронізації за обсягами і в часі в досить значні часові періоди. Прогнозний характер поточного плану не дає можливості забезпечити постійну платоспроможність і фінансову рівновагу підприємства, що досягається в процесі формування платіжного календаря (балансу грошових потоків). Саме важливість цих завдань, що вирішуються в процесі оперативного планування руху коштів, потребує ґрунтовніших підходів до його здійснення.

Планування ліквідності підприємства здійснюється на основі зіставлення прогнозів грошових надходжень і виплат протягом планового періоду. До основних інструментів планування ліквідності належать оперативний фінансовий план (бюджет) та бюджет робочого капіталу. У разі оперативного фінансового планування за одиницю планування може братися день, тиждень, декада чи місяць. Період планування ліквідності (щоденне, щотижнєве, щодакне, щомісячне) залежить від конкретних умов діяльності підприємства, обсягу щоденних оборотів грошових коштів, наявної інформації для прогнозування.

Оперативний фінансовий план являє собою балансову таблицю, що містить інформацію про грошові надходження та видатки підприємства.

Метою оперативного планування руху грошових ресурсів є забезпечення необхідного рівня ліквідності й постійної фінансової рівноваги в плановому періоді. До завдань, що вирішуються у процесі його здійснення належать:

– визначення умов розрахункової політики з покупцями з урахуванням необхідності задоволення потреб надходження коштів за обсягами і в часі;

- своєчасне визначення термінів і обсягів використання грошових ресурсів залежно від їхньої важливості;
- недопущення неплатоспроможності підприємства;
- недопущення наявності дефіциту покриття необхідних коштів для здійснення ритмічної господарської діяльності [49].

Більшість вітчизняних науковців спрощено підходить до питань формування оперативного плану руху грошових ресурсів – платіжного календаря, у межах якого вони пропонують визначати період планування, обсяги надходжень і використання грошей у даний період, визначення грошового сальдо і результатів наявності коштів на кінець планового періоду – їх надлишку чи дефіциту. Вони передбачають формування платіжного календаря лише на наступний місяць. На нашу думку, нестабільність товарних і фінансових ринків перехідної економіки, високий рівень фінансових ризиків функціонування суб'єктів господарювання, і значний вплив зовнішнього середовища на формування грошових потоків підприємства потребує складання платіжного календаря в режимі щомісячного «змінного» планування з охопленням трьох місяців.

Щомісячне «змінне» оперативне планування руху грошових ресурсів із врахуванням та внесенням змін стосовно фактичного перебігу господарської діяльності дасть змогу реалістичніше визначити і синхронізувати за обсягами і в часі рух коштів у короткостроковому періоді.

Наявні методики змісту та послідовності розроблення платіжного календаря потребують доповнення їх у плані визначення і врахування необхідного резерву ліквідності підприємства, який призначений для мінімізації ризику неплатоспроможності підприємства. Перед визначенням кінцевого сальдо грошових ресурсів на конкретну дату, як результату руху коштів, пропонуємо визначати суму резерву і враховувати її при визначенні розміру кінцевого залишку грошових ресурсів. Суму резерву ліквідності встановлювати залежно від обраного типу фінансової політики підприємства щодо допустимих рівнів ризику діяльності на рівні 5 – 15% від сукупного

обсягу необхідних платежів підприємства в плановому періоді [40].

Врахування резерву ліквідності при формуванні оперативного плану дасть змогу навіть за певних порушень планових термінів надходжень коштів забезпечити здатність підприємства розрахуватися за терміновими зобов'язаннями і сприятиме його постійній фінансовій рівновазі.

Важливим чинником, який слід враховувати при складанні оперативного фінансового плану, є необхідність дотримання правил та принципів фінансування підприємства. Планування потреби в капіталі та заходів щодо її покриття слід здійснювати, враховуючи правила горизонтальної та вертикальної структури балансу. Саме тому оперативний фінансовий бюджет доцільно інтегрувати в бюджетування балансу. Це дасть змогу оперативно перевірити, яким чином заходи для забезпечення поточної платоспроможності впливають на загальну фінансову рівновагу підприємства, зокрема показники фінансової незалежності, ліквідності тощо, які розраховуються на основі окремих статей балансу [55].

Найважливішим інструментом перевірки узгодженості показників балансу та оперативного фінансового плану на предмет забезпечення стабільної фінансової рівноваги є прогнозування робочого капіталу (*Working Capital Prognosen*). Для більшої об'єктивності планування робочого капіталу до складу оборотних активів доцільно включати не всю дебіторську заборгованість, а лише чисту реалізаційну вартість поточної дебіторської заборгованості.

Бюджет робочого капіталу базується на плануванні змін у складі короткострокових активів та пасивів, отже, безпосередньо не стосується фінансових результатів (звіту про прибутки та збитки).

Основна мета бюджетування робочого капіталу полягає у прогнозуванні змін показників ліквідності в плановому періоді, що створює базу для оперативного управління ліквідністю. Якщо протягом планового періоду обсяг робочого капіталу залишається стабільним, то це означає, що фінансування підприємства здійснюватиметься відповідно до принципу

конкурентності строків [4].

Як свідчить практика, планування ліквідності є слабким місцем підприємств малого та середнього бізнесу. В Швейцарії, наприклад, короткострокові фінансові плани складають лише близько 20% малих і 40% середніх підприємств. Лише 10% усіх підприємств цієї групи складають план руху грошових коштів (план Cash-flow) На вітчизняних підприємствах ці цифри є ще виразнішими [13].

Отже, розглядаючи теоретичні аспекти управління ліквідністю підприємства можна дійти висновку, що в умовах ринкової економіки одним із ключових факторів, впливаючи на прийняття рішення про придбання цінних паперів, підприємств, отримання та надання кредитів являється ліквідність. Важливе значення оцінка ліквідності має для неплатоспроможних підприємств чи близьких до цього стану, так як детальною аналітикою ліквідності можливо не тільки визначити фінансовий стан підприємства, але й виявити причини неплатоспроможності. Оскільки фактори, які впливають на функціонування підприємства, особливо це стосується зовнішнього середовища, досить мінливі, то важливою необхідністю являється не тільки аналіз господарських процесів і результатів, вплинутих на ліквідність, а й управління ліквідністю для забезпечення її необхідного рівня.

Проблеми аналізу ліквідності глибоко та всебічно висвітлені в роботах М.І. Баканова, В.В. Ковалева, А.Д. Шеремета, М.М. Крейніна, Е.І. Уткін, І.О. Бланк та інші. Але спеціальних робіт по питанням управління ліквідністю підприємства ще немає. Таким чином існує ціла група проблем пов'язаних з характеристикою змісту управління ліквідністю, впливом елементів механізму управління ліквідністю, дослідження методів впливу на стан ліквідності підприємства. Їх вирішення в сучасних умовах має важливе теоретичне та практичне значення.

У вітчизняній науковій теорії та практиці виділяють безліч тлумачень терміну ліквідність. На нашу думку, найбільш правильним тлумаченням

ліквідності суб'єкта господарювання є здатність та швидкість перетворення оборотних активів у грошові кошти з метою погашення поточних зобов'язань як у міру надходження термінів їх сплати, так і прострочених боргів. Дане визначення повно відображає природу даного поняття та враховує ринкові умови господарювання.

На практиці часто плутають поняття «ліквідності» та «платоспроможності», але з огляду на їх практичне застосування вони не є тотожними. Ліквідність активів є основою платоспроможності підприємства, а іншими словами, ліквідність – є засіб підтримання платоспроможності.

Аналіз ліквідності підприємства здійснюється за рахунок фінансових коефіцієнтів, що характеризують ліквідність підприємства. Вони застосовуються для оцінки можливостей підприємства виконати свої короткострокові зобов'язання, основними серед яких є: коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт покриття, власні оборотні кошти. Показники ліквідності дають не лише оцінку платоспроможності підприємства при різних рівнях врахування ліквідних засобів, та й задовольняють інформаційні потреби зовнішніх користувачів.

Ризик втрати ліквідності залишатися актуальною проблемою для підприємств і дослідників. Відсутність або недосконалість планування ліквідності негативно впливає на фінансову стабільність суб'єктів господарювання в цілому.

Планування ліквідності підприємства здійснюється на основі зіставлення прогнозів грошових надходжень і виплат протягом планового періоду. До основних інструментів планування ліквідності належать оперативний фінансовий план (бюджет) та бюджет робочого капіталу.

Отже, пошук та упровадження заходів щодо покращення політики управління ліквідністю підприємства дасть можливість суб'єктам господарювання в умовах перехідної економіки якісніше здійснювати фінансове управління стосовно забезпечення стабільного і поступального розвитку підприємства, оперативно реагувати на зміни його ринкового

середовища, спостерігати за показниками, що впливають на ліквідність і фінансову рівновагу, визначати заходи щодо забезпечення підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАКТИЧНИХ АСПЕКТІВ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ ТОВ «ГОРОБИНА»

2.1 Загальна фінансово-господарська характеристика діяльності ТОВ «Горобина»

Компанія «Горобина» один із не багатьох лікєро-горілочаних підприємств України більше чим з столітньою історією і єдиний виробник горілки і лікєро-горілочаної продукції в Сумській області.

ТОВ «Горобина» веде свою історію з далекого 1897 року. З початку підприємство мало статус Сумського державного винного складу №7, який підчинявся Харківському акцизному управлінню Міністерства фінансів Російської Імперії.

12 червня 1897 році був виданий патент на горілочаний завод у м. Суми купцеві 2-й гільдії Гриненко Прокофію Семеновичу, що став засновником і першим власником Сумського лікєро-горілочаного заводу. У січні 1919 року завод був націоналізований і об'єднаний з народним винним складом. Після Великої Вітчизняної війни завод був повністю відновлений і введений в експлуатацію в 1951 році, технологія виробництва горілок і лікєрів оновлена.

Із грудня 1992 року завод працював в умовах державної оренди. За цей час колективом заводу було створено сучасне підприємство з виробництва лікєро-горілочаної продукції.

В 1997 і 1998 рр. на світовому чемпіонаті спиртних напоїв у Чикаго (США) підприємство отримали дві золоті (настойка «Сумська горобинова») і одна срібну (горілка «Недригайловская») медалі. Після цього в 1997 році інтерес до продукції Сумського лікєро-горілочаного заводу виявили американці й азербайджанці. Широке впровадження й використання науково обґрунтованих схем водоочищення, зміна дизайну зовнішнього вигляду

продукції й використання тільки натуральних компонентів забезпечило високу якість лікєро-горілочаних виробів, але цього виявилася недостатньо. Якість і дизайн продукту – дуже важливі фактори, але в цей час на ринку спиртних напоїв лідируючу роль грають компанії, здатні не тільки робити якісний продукт, а й уміло продавати його.

У січні 2001 року на АП «Сумський лікєро-горілочаний завод» приходить нова команда менеджерів, що утворить фірму ТОВ «Горобина».

ТОВ «Горобина» зареєстрована у відділі державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності Сумської міської ради рішенням № 5435 від 18.10.2000р.

ТОВ «Горобина» приступило до виробництва лікєро-горілочаних виробів 25 січня 2001 року. Продукція успішно реалізується у всіх областях України, на території Автономної республіки Крим. Практично в кожному обласному центрі фірма має 2-3 партнера-дилера, що мають пільговий режим ціноутворення й певну відстрочку платежу.

Постійними партнерами-дистрибуторами в Україні - Баядера, Свіфт, Олмар, Овація, Оверко, Копистиртнське, ТД Софи, Фоззі Ост, Закарпатська Продгрупа.

На ТОВ «Горобина» працюють кваліфіковані робітники і високо компетентні керівники, які можуть успішно вирішити всі питання. Всього на підприємстві станом на 1 січня 2010 р. працює 247 чоловіки. Організаційна структура ТОВ «Горобина» представлена в додатку В.

В організаційній та управлінській роботі підприємств фінансова діяльність підприємства представлена планово-економічним відділом до складу якого входить економіст, головний бухгалтер та помічник бухгалтера, діяльність яких спрямовано на вирішення таких основних завдань: фінансове забезпечення поточної виробничо-господарської діяльності; пошук резервів збільшення доходів, прибутку, підвищення рентабельності та платоспроможності; виконання фінансових зобов'язань перед суб'єктами господарювання, бюджетом, банками; мобілізація фінансових ресурсів в

обсязі необхідному для фінансування виробничого і фінансового розвитку, збільшення власного капіталу; контроль за ефективним, цільовим розподілом та використанням фінансових ресурсів. На жаль ТОВ «Горобина» не до кінця розуміє важливість значення фінансової служби, що пояснюється її відсутністю. Можливо в майбутньому значення фінансового підрозділу для підприємства буде пріоритетним, що дасть змогу мобілізувати внутрішньогосподарські резерви збільшення доходів та прибутків, зменшення витрат виробництва, підвищення рентабельності, поліпшення фінансово-господарської діяльності підприємства в цілому, і займе чільне місце в організаційній структурі ТОВ «Горобина».

Фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності, тому на нього впливають усі ці види діяльності підприємства.

Для отримання повного уявлення про фінансово-господарський стан підприємства необхідно розглянути основні показники, що наведені у додатку Г.

Аналізуючи таблицю Г.1, яка наведена в додатку Г, видно, що підприємство на протязі аналізованого періоду з 2005 по 2009 роки працювало прибутково, про що свідчить нам отриманий чистий прибуток. Більш наглядно динаміку чистого прибутку зобразимо на рисунку 2.1.

Даний показник, який є свідченням результативності діяльності за аналізований період скоротився на 86% в 2009 році порівняно з 2005 роком і становить 323 тис.грн., якщо говорити детальніше то прибуток ТОВ «Горобина» за період з 2005 по 2009 рр. скоротився на 1662,2 тис.грн. Якщо брати до уваги останні роки, то в 2007 році прибуток підприємства становив 31,9 тис.грн., що є найменшим фінансовим результатом в діяльності товариства за останні п'ять років. Вже в 2008 році прибутковість діяльності підвищилась на 333,1 тис. грн. або на 114,4%. В 2009 році підприємство недоотримало 42 тис.грн. прибутку порівняно з 2008 роком, що в свою чергу зменшило прибутковість діяльності ТОВ «Горобина» на 22%.

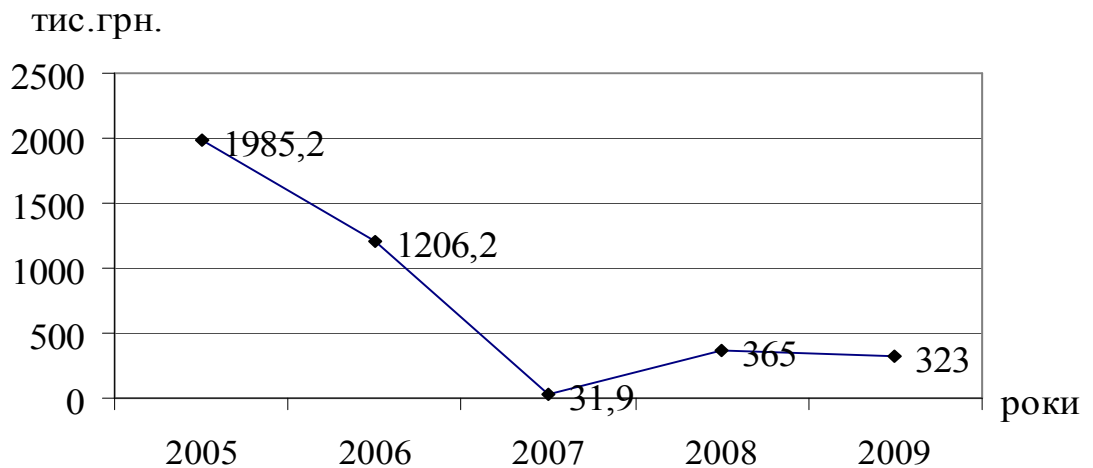

Рисунок 2.1 – Динаміка чистого прибутку ТОВ «Горобина» за 2005-2009 рр.

Як видно з графіку товариству необхідно нарощувати обсяги чистого прибутку, щоб в майбутньому забезпечити виробничі потреби та досягти економічного розвитку за для підвищення конкурентоспроможності на вітчизняному ринку та забезпечення виходу на міжнародний ринок.

Важливим показником в діяльності підприємства є виручка від реалізації, яка характеризує обсяги реалізованої продукції. ТОВ «Горобина» за останні п'ять років здійснювало значні обсяги реалізації, про що свідчить отримана виручка. За період з 2005 по 2009 роки даний показник скоротився, що в свою чергу вплинуло на результативність діяльності товариства. Найбільший дохід від реалізації ТОВ «Горобина» отримало в 2005 році – 1731190,9 тис.грн., а в 2009 році даний показник скоротився на 46%. Якщо порівнювати отриману виручку за останній рік з попереднім то виручка від реалізації в 2009 році мала незначне зменшення всього на 1%. Як видно з таблиці Г.1 в 2007 році товариство дещо наростило обсяги від реалізації, але за рахунок значних виробничих витрат погіршилась прибутковість діяльності. Скорочення обсягів виробництва відобразилось на отриманому чистому доході ТОВ «Горобина», сума якого за аналізований період з 2005

по 2009 рр. скоротилася на 42% або на 49616,9 тис.грн.

У зв'язку з характером виробництва на підприємстві ТОВ «Горобина» присутні значні виробничі витрати. Собівартість продукції за аналізований період мала неоднозначну тенденцію, то вона збільшувалась, то скорочувалась. Але якщо порівнювати 2009 рік з 2005 роком сума витрат скоротилася на 40928,4 тис.грн. або на 41%. Зрівнюючи останній рік діяльності з 2008 роком сума понесених витрат зросла на 6% або на 3447 тис.грн. Взагалі ТОВ «Горобина» в 2005 році здійснило найбільші витрати у зв'язку значним обсягом виробництва, що не завадило отримати чистий прибуток в сумі 1985,2 тис.грн. Найменш витратним був 2008 рік, собівартість в якому становила 55384 тис грн. Собівартість впливає на отриманий валовий прибуток, який за 2005-2009 рр. теж скоротився на 49%. Скорочення таких головних результативних показників як виручки від реалізації, чистого доходу та валового прибутку негативно впливає на суму чистого прибутку.

Одним з основних питань переходу до ринкових відносин є підвищення ефективності використання основних засобів підприємства. В процесі виробництва важливу роль відіграють основні засоби підприємства, які відображають виробничу потужність товариства. За аналізований період з 2005-2009 рр. вартість основних виробничих фондів скоротилась на 24% і становить 4749 тис.грн. Таке скорочення вартості говорить про значний фізичний та моральний знос основних засобів, товариство не проводить політику оновлення виробничих потужностей. Більш детально ефективність використання виробничих потужностей розглянемо при аналізі майнового стану ТОВ «Горобина».

З 2005 по 2009 рр. на підприємстві ТОВ «Горобина» відбулося скорочення необоротних активів на 23%, що в сумі становить 2569,3 тис. грн. Зрівнюючи останній рік діяльності з 2008 роком, то таке скорочення відбулося на 11%. Основними причинами зменшення вартості необоротних активів за останні роки є скорочення вартості основних засобів,

нематеріальних активів та фінансових інвестицій.

Оборотні активи ТОВ «Горобина» навпаки мали значний приріст. Якщо порівнювати останній рік з 2005 роком то вартість оборотних активів зросла на 17%. Найбільшу вартість оборотні активи товариства мали в 2008 році і становила 68449 тис.грн. Нарощення оборотних активів відбулося за рахунок збільшення дебіторської заборгованості, нарощення суми матеріальних запасів. В 2009 році ця вартість скоротилась на 15703 тис.грн або на 23%, через зменшення вище перерахованих статей балансу.

ТОВ «Горобина» в процесі своєї діяльності за попередні п'ять років підвищило суму статутного капіталу на 12944,4 тис грн., що вплинуло на збільшення суми власного капіталу в 2009 році порівняно з 2005 роком на 6%. Ще однією причиною збільшення власного капіталу є отриманий нерозподілений прибуток, який з роками мав тенденцію до збільшення.

Поточна дебіторська заборгованість товариства за період з 2005 по 2009 рр. зменшилась на 50% або на 11743,8 тис.грн., що свідчить позитивну платіжну дисципліну на підприємстві. Кредиторська заборгованість має зворотну тенденцію. Сума заборгованості за аналізований період зросла на 3249,3 тис.грн. або на 36%. Найбільшу заборгованість ТОВ «Горобина» перед кредиторами мала в 2008 році – 25524 тис.грн., що на 57% більше ніж в 2009 році.

Найбільш активним і вирішальним фактором виробництва є фактор живої праці – трудові ресурси. Середньоспискова чисельність працівників у товаристві за аналізований період дещо змінилась. Якщо порівнювати 2009 рік з 2005, то чисельність працівників зменшилась на 15 чоловік або на 6% з метою зменшення витрат на оплату праці.

Взагалі за 2005 по 2009 рр. валюта балансу мала тенденцію до збільшення. Зрівнюючи 2009 рік з 2005, то валюта балансу зросла на 7614,9 тис.грн. або на 13%. 2009 рік не є найкращим роком в діяльності ТОВ «Горобина» через зменшення валюти балансу на 14299 тис.грн. або 18%, що говорить нам про скорочення виробничої діяльності.

Щоб детальніше та глибше ознайомитися з підприємством ТОВ «Горобина» проведемо більш широкий аналіз за допомогою розрахунку основних фінансово-економічних показників.

Для здійснення господарської діяльності кожне підприємство повинно мати майно, яке належить йому на правах власності чи володіння та відображається в його балансі. Проведемо аналіз майнового стану та динаміки валюти балансу ТОВ «Горобина», який відобразимо в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Показники майнового стану і ефективності використання основних засобів та динаміки валюти балансу за 2005-2009 рр.

Показник	Роки					Відхилення	
						2009/2005	2009/2008
	2005	2006	2007	2008	2009	+/-	+/-
Коефіцієнт зростання валюти балансу.%	28,6	3,9	8,9	23,1	-15,24	-43,84	-38,34
Коефіцієнт зростання виручки від реалізації	66,2	4,2	5,6	-22,5	-1,32	-67,52	21,8
Коефіцієнт зносу ОЗ	0,38	0,44	0,45	0,55	0,63	0,25	0,08
Коефіцієнт придатності	0,62	0,56	0,55	0,45	0,37	-0,25	-0,08
Коефіцієнт оновлення ОЗ	0,07	0,03	0,10	0,02	0,02	-0,05	-
Коефіцієнт вибуття ОЗ	0,01	0,01	0,06	0,003	0,02	0,01	0,007
Коефіцієнт приросту вартості ОЗ	0,07	0,03	0,12	-0,03	0,01	-0,06	0,04
Коефіцієнт компенсації вибуття ОЗ	9,5	4,8	36,4	0,42	1,78	-7,72	1,36
Фондоозброєність	24,9	23,3	24,6	24,5	20,9	-4	-3,6
Фондомісткість	0,05	0,09	0,08	0,09	0,08	0,03	-0,01
Фондовіддача	18,68	11,63	12,21	10,4	13,08	-5,6	2,68

Для одержання загальної оцінки динаміки фінансового стану господарства доцільно зіставити зміни валюти балансу зі змінами фінансових результатів господарської діяльності: виручкою від реалізації продукції.

Як видно з таблиці 2.1 коефіцієнт зростання валюти балансу за п'ять років мав неоднозначну тенденцію. З 2005 по 2008 рік товариство здійснювало розширення діяльності, про що свідчить зростаючий коефіцієнт валюти балансу. Але в 2009 році ситуація різко змінилася через скорочення даного показника на 38,34. Зрівнюючи 2007 та 2006 роки даний показник збільшився на 5, а в 2008 – 14,2, за рахунок збільшення оборотних засобів. Коефіцієнт зростання виручки від реалізації за аналізований період різко скоротився, що свідчить про скорочення обсягу реалізації.

Випередження темпів зростання виручки від реалізації (прибутку від реалізації, чистого прибутку) свідчить про поліпшення використання засобів підприємства порівняно з попереднім періодом, і, навпаки, відставання характеризує погіршення використання коштів підприємства.

Показник зносу основних засобів, що характеризує ступінь їхнього зносу збільшився з 0,38 до 0,63, що негативно характеризує дії підприємства щодо вдосконалення технічної бази. Ступінь зносу за аналізований період зросла на 66%, що спонукає до негайного оновлення основних виробничих фондів. Коефіцієнт придатності, який відображає частину основних засобів, яка придатна для експлуатації має зворотну тенденцію його значення навпаки зменшились, якщо порівнювати 2005 та 2008 роки то придатність основних фондів скоротилась на 40%. Як показує таблиця 2.1 на підприємстві ТОВ «Горобина» за аналізований період здійснювалось незначне оновлення основних засобів. В 2007 році підприємство оновило свої виробничі фонди на 10%. Коефіцієнт вибуття також має незначні значення і характеризує інтенсивність вибуття основних засобів. Найбільш інтенсивним було вибуття основних засобів в 2007 році і становило 6%, в 2009 році – 2%. Позитивною в діяльності підприємства є ситуація, коли вартість уведених в дію основних фондів перевищує вартість вибулих основних фондів. Для цього розраховується коефіцієнт приросту основних фондів. За розглянутий період приріст основних засобів скоротився на 0,06.

Показниками ефективності використання основних засобів є

фондовіддача, фондомісткість та фондоозброєність.

Фондовіддача – відношення вартості товарної продукції до середньорічної вартості основних виробничих фондів підприємства. За аналізований період з 2005 по 2009 рр. даний показник скоротився. Значення фондовіддачі у 2009 р. показує, що на 1 грн. основних засобів підприємство виробило продукції на 13,08 грн., що на 5,6 грн. менше ніж в 2006 році або на 30%. Зрівнюючи останній рік діяльності з 2008 роком фондовіддача зросла на 2,68 грн. Протягом аналізованого періоду з 2005 по 2009 роки зросла вартість основних виробничих фондів на 0,03, яка припадає на одиницю виробленої продукції за рік, про що свідчить розрахована фондомісткість. Розраховане значення фондомісткості є незначним. Порівнюючи 2005 та 2009 рік, то фондомісткість зросла на 6%. Отримане у 2009 р. значення свідчить, що на одиницю виробленої продукції припадає 0,08 грн. вартості основних виробничих фондів.

Фондоозброєність – це показник оснащеності праці виробничими основними фондами. Визначається відношенням середньорічної балансової вартості виробничих основних фондів до середньооблікової чисельності працівників. За аналізований період фондоозброєність товариства скоротилась на 16%, що свідчить про зниження забезпеченості праці основними засобами і товариству необхідно поновлювати свої виробничі фонди.

Запорукою виживання підприємств в умовах фінансової кризи та основою їх стабільної діяльності є фінансова стійкість, що є однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства, розрахунок якої приведено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Показники фінансової стійкості ТОВ «Горобина» за 2005-2009 рр.

Показники	Роки					Відхилення, +/-	
						2009/2005	2009/2008
	2005	2006	2007	2008	2009		
Коефіцієнт автономії	0,23	0,24	0,40	0,33	0,42	0,19	0,09
Коефіцієнт фінансування	3,39	3,15	1,5	2,01	1,41	-1,98	-0,6
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,30	0,32	0,67	0,50	0,71	0,41	0,21
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	0,18	0,09	0,30	0,26	0,63	0,45	0,37
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,03	0,33	0,61	0,67	0,34	0,31	-0,33

Проаналізувавши показники фінансової стійкості можна сказати, що за період 2005-2008 рр. власний капітал ТОВ «Горобина» займав не значну питому вагу в загальній сумі засобів авансованих в його діяльність, про що свідчить коефіцієнт автономії. Значення даного показника за період з 2005 по 2009 рр. зросло на 0,19, тобто залежність підприємства від позикових коштів зменшилась майже в два рази. Незначну залежність від позикових коштів підприємство мало в 2007 році на рівні 40% через збільшення суми власного капіталу підприємства на 11366,2 тис грн., але в же в 2008 році зменшився на 9% через збільшення позикових коштів. У 2009 році у зв'язку зі збільшенням суми власного капіталу на 588 тис.грн. фінансова незалежність знову підвищилась до 42%. Як уже зазначалося присутня частка позикових коштів у фінансуванні діяльності ТОВ «Горобина», яка в за аналізований період перевищує нормативне значення. В 2007 році дана залежність зменшилась на 1,65, а в 2008 р. знову збільшилась на 0,51, що говорить нам про

залежність підприємства від залучених коштів. Якщо розглядати весь аналізований період, то в 2009 році частка залучених коштів зменшилась на 58%. Розрахований коефіцієнт фінансової стійкості ТОВ «Горобина» протягом розглянутого періоду зростає з 0,30 в 2005 році до 0,71 в 2009 році, за рахунок нарощення власного капіталу, тобто фінансова стійкість товариства в 2009 році порівняно з попередніми роками зросла. На підприємстві високий рівень маневреності капіталу, що обумовлено низькою часткою власних коштів у структурі пасивів підприємства, але в динаміці даний показник зростає зі зростанням суми власного капіталу.

Для того, щоб визначити наскільки підприємство вільно і ефективно маневрує грошовими коштами, забезпечує безперервність і розвиток процесу виробництва та реалізації продукції визначимо тип фінансової стійкості підприємства, які наведені в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Розрахунок фінансової стійкості підприємства ТОВ «Горобина» за 2005-2009 рр., тис.грн.

Показники	Роки				
	2005	2006	2007	2008	2009
Наявність власних оборотних коштів	1547,4	3872,7	14719	16620	17857
Довгострокові позикові кошти	881,4	881,4	902	971	939
Наявність власних і довгострокових позикових джерел	2428,8	4754,1	15621	17591	18796
Короткострокові позикові кошти	2469,4	2039	1599	2042	1228
Загальна величина основних джерел формування	4898,2	6793,1	17220	19633	20024
Загальна величина запасів	5754,6	8097,2	11706,2	19764	11726
Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів	-4207,2	-4224,5	3012,8	-3144	6131
Надлишок або нестача власних та довгострокових джерел формування запасів	-3325,8	-3343,1	3914,8	-2173	7070
Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини основних джерел формування запасів	-856,4	-1034,1	5513,8	-131	8298
Тривимірний показник типу фінансової стійкості	(0;0;0)	(0;0;0)	(1;1;1)	(0;0;0)	(1;1;1)

Як видно з розрахунків, у підприємства була нестача в основних джерелах для формування запасів і витрат, але ця нестача значно зменшувалася з кожним роком. Отже, у 2007 та 2009 роках на ТОВ «Горобина» спостерігається абсолютна фінансова стійкість, дуже рідкісне явище, яке більше всього спричинене збільшенням статутного капіталу у 2007 та 2009 роках, проте абсолютно не характеризує позитивну фінансову стійкість, адже абсолютну фінансову стійкість було забезпечено тимчасово, за рахунок нових внесків до статутного фонду і не змогли втримати її на даному рівні.

Так, у 2005, 2006 та 2008 роках на підприємстві спостерігається нестійкий фінансовий стан, отже запасів і витрат не достатньо для покриття власного оборотного капіталу і довгострокових позикових коштів підприємства. Це свідчить про порушення платоспроможності підприємства, але можливість відновити рівновагу є, за рахунок поповнення джерел власних засобів, скорочення дебіторської заборгованості, прискорення оборотності запасів.

Проаналізувати ефективність основної діяльності підприємства, що характеризується швидкістю обертання фінансових ресурсів підприємства можна за допомогою коефіцієнтів оборотності, які наведені в додатку Д.

Коефіцієнт оборотності активів характеризує на скільки ефективно використовуються активи з точки зору обсягу реалізації, оскільки показує скільки гривень реалізації припадає на кожну гривню, вкладену в активи підприємства. Іншими словами – скільки разів за звітний період активи обернулися в процесі реалізації продукції. За аналізований період з 2005 по 2009 рр. даний показник мав тенденцію до зменшення на 1,39 бо на 59%, що засвідчує факт неефективного використання активів. ТОВ «Горобина» здійснює ефективне використання власного капіталу, про що свідчить показник оборотності капіталу, який показує скільки чистого доходу припадає на 1 грн. вкладену у власний капітал, адже розраховане значення більше одиниці. В динаміці показник оборотності скоротився 7,33 або 74%,

що вказує на зменшення швидкості обертання власного капіталу. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості показує, скільки оборотів здійснено за рік коштами, вкладеними до розрахунків. Чим більша кількість оборотів, тим швидше підприємство отримує кошти від своїх боржників (дебіторів). За аналізований період з 2005-2009 рр. значення даного показника скоротилося з 3,75 до 1,51, майже на 60% що тим самим збільшило період погашення дебіторської заборгованості в 2009 році на 145 днів порівняно з 2005 роком. Коефіцієнт оборотності запасів показує як часто обертаються запаси для забезпечення поточного обсягу продажу. Даний показник на підприємстві ТОВ «Горобина» якщо порівнювати 2009 рік з 2005 роком збільшився на 2,31, що в свою чергу прискорило їх обертання, але якщо брати до уваги попередні роки, то швидкість обертання матеріальних запасів скоротилася, тобто знизилась ефективність їх використання. Період обертання запасів за дані роки зріс на 72 дня, але якщо порівнювати з кризовим 2008 роком термін обертання скоротився на 3 дня. Кредиторська заборгованість також зменшила оборотність в 2009 році на 1,04 або на 35%, в порівнянні з 2005 роком, що в свою чергу збільшило термін погашення кредиторської на 68 днів.

Операційний цикл – проміжок часу між придбанням запасів для здійснення діяльності та отриманням коштів від реалізації виробленої з них продукції або товарів і послуг.

Фінансовий цикл починається з моменту оплати постачальникам матеріалів, закінчується в момент одержання грошей від покупця за відвантажену продукцію.

Скорочення операційного й фінансового циклів у динаміці розглядається як позитивна тенденція. Якщо скорочення операційного циклу може бути зроблене за рахунок прискорення виробничого процесу й оборотності дебіторської заборгованості, то фінансовий цикл може бути скорочений як за рахунок даних факторів, так і за рахунок деякого некритичного вповільнення оборотності кредиторської заборгованості.

За аналізований період з 2005 по 2009 рр. зросли як операційний так і фінансовий цикли на 217 та 149 дня відповідно, за рахунок зменшення оборотності дебіторської заборгованості.

Якщо порівнювати терміни погашення дебіторської і кредиторської заборгованості за аналізований період, то можна сказати, що в 2008 та 2009 роках термін погашення дебіторської заборгованості перевищує над кредиторською свідчить про платоспроможність підприємства.

Результативність та економічна доцільність функціонування підприємства оцінюється не тільки абсолютними, але й відносними показниками приведеними в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Показники рентабельності ТОВ «Горобина» за 2005-2009 рр.

Показник	Роки					Відхилення	
						2009/2005	2009/2008
	2005	2006	2007	2008	2009	+/-	+/-
Коефіцієнт рентабельності активів	0,04	0,02	0,001	0,01	0,005	-0,03	-0,005
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,17	0,09	0,02	0,01	0,01	-0,16	-
Коефіцієнт рентабельності діяльності	0,02	0,02	0,004	0,01	0,005	-0,015	-0,005
Коефіцієнт рентабельності продукції	0,03	0,024	0,01	0,01	0,03	-	0,02

З таблиці 2.4 видно, що показники рентабельності є не високими і всі вони за аналізований період мають тенденцію до зменшення. Так коефіцієнт рентабельності активів, який характеризує ефективність використання активів підприємства зменшився з 0,04 до 0,005, якщо в 2005 році на 1 грн. вкладену в активи підприємства припадало 4 коп., то в 2009 році – 0,5коп.,

що свідчить про неефективність використання майна. Така сама ситуація спостерігається при розрахунку рентабельності власного капіталу, що показує ефективність вкладення коштів до даного підприємства. Значення даного показника за період з 2005 по 2009 рр. зменшилось на 0,16, що знижує інвестиційну привабливість ТОВ «Горобина». Господарська діяльність ТОВ «Горобина» є неефективною про, що говорить нам показник рентабельності діяльності, який за аналізований період з 2005 – 2009 рр. зменшився на 0,015. Рентабельність продукції теж зменшилась на 1%.

Провівши оцінку фінансового стану ТОВ «Горобина» на основі балансу та звіту про фінансові результати за 2005-2009 рр., що наведені в додатках Е, Ж, И, К та Л, можна в цілому сказати, що діяльність підприємства була успішною і стабільною. Якщо розглядати весь аналізований період, то в 2007 році підприємство мало найкращі результати фінансової діяльності. А вже в 2008 році у зв'язку з настанням економічної кризи діяльність ТОВ «Горобина» трішки погіршилась. 2009 рік для ТОВ «Горобини» був трішки успішнішим ніж 2008 рік. Підприємство за останній рік досягло абсолютної фінансової стійкості, наростило суму статутного капіталу та зменшила поточні зобов'язання. Але в подальшому підприємству необхідно звернути увагу на ряд проблем, які були виявлені в процесі аналізу фінансового становища, а саме: підвищення рівня абсолютної ліквідності та фінансової стійкості, здійснювати ефективне управління кредиторською та дебіторською заборгованістю з метою покращення платіжної дисципліни на підприємстві та скорочення виробничого і фінансового циклів, нарощувати обсяг и виробництва та мінімізувати витрати, сформувавши оптимальну структуру капіталу, для функціонування за рахунок власних коштів, що покращить становище ТОВ «Горобина» на фінансовому ринку.

2.2 Аналіз ліквідності підприємства ТОВ «Горобина»

Наступним елементом фінансового аналізу діяльності ТОВ «Горобина» є аналіз ліквідності, який проведемо за двома напрямками: аналіз ліквідності балансу та аналіз ліквідності підприємства.

Першим кроком стане групування активів підприємства за ознакою ліквідності, яке наведене в додатку М.

Аналізуючи склад і структуру активів підприємства за ознакою ліквідності можна зробити наступні висновки, що серед активів за останній рік діяльності ТОВ «Горобина» значну частку займають повільно ліквідні активи, до складу яких входять запаси, незавершене виробництво, дебіторська заборгованість за розрахунками та інше. Більш наглядно структуру активів за 2009 рік можна побачити на рисунку 2.2.

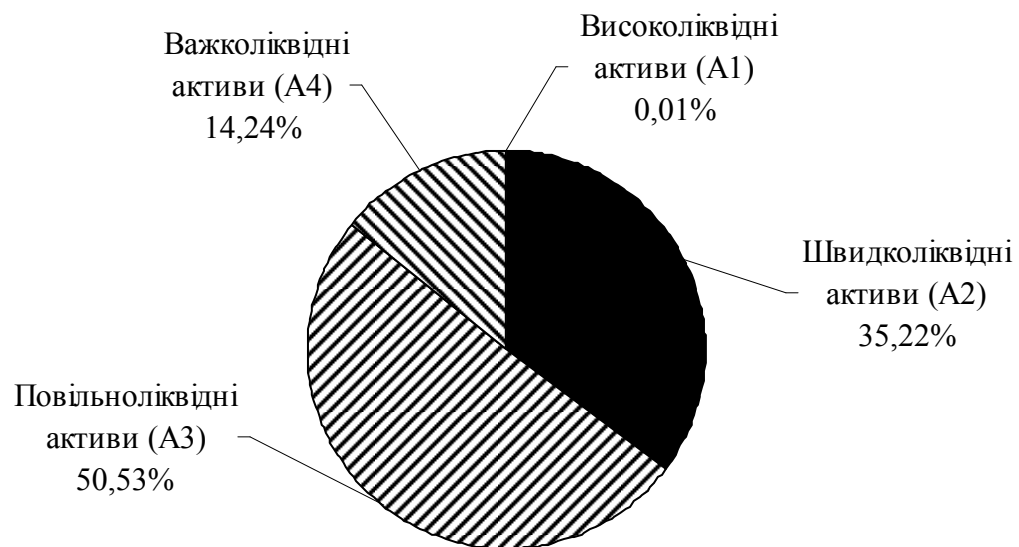

Рисунок 2.2 – Частка активів ТОВ «Горобина» за ступенем ліквідності в загальній структурі за 2009 р.

Як видно з діаграми високоліквідні активи займають найменшу питому вагу 0,01%. Причиною є незначна сума готівки на підприємстві, яка за

аналізований період зменшилась на 226,5 тис.грн. і в 2009 році дана сума склала 5 тис.грн. Така сума є недостатньо для задоволення негайно виникнутих зобов'язань і ТОВ «Горобина» може задовольнити лише мізерну суму боргів. Така сама ситуація спостерігалась і в 2007 році, тоді на рахунку підприємства було 14,6 тис.грн., що навіть на 9,6 тис.грн. більше ніж в 2009 році. Друге місце в структурі активів займають важко ліквідні активи до складу яких входять необоротні активи. За аналізований період сума важко ліквідних активів зменшилась на 2569,3 тис.грн., відповідно і частка цих активів зменшилась.

Якщо зрівнювати 2009 рік з 2008 роком, то ця частка зросла на 1,58% за рахунок зменшення долі високоліквідних активів на 0,22%. Значну частку в загальній структурі за 2009 рік займають активи, що швидко реалізуються 35,22%, а саме готова продукція, товари, векселі одержані та інші. За аналізований період з 2005 по 2009рр. дана частка зменшилась на 11,84%.

В 2008 та 2005 роках швидко ліквідні активи мали найбільшу питому вагу в загальній структурі 44,1% та 47,06% відповідно за рахунок нарощення товарної продукції та зменшення необоротних активів. В наступні роки, а саме 2009 рік, відбулося нарощення суми матеріальних запасів, що призвело до домінування повільно ліквідних активів на підприємстві, які займають 50,53% питомої ваги в загальній структурі активів. Взагалі за аналізований період сума даного виду активів зросла на 12753 тис.грн., але якщо порівнювати з 2008 роком, то зменшилась на 2632 тис.грн. В 2005 та 2008 роках повільно ліквідні активи поступались активам, що швидко реалізуються.

Дана тенденція, що склалася на підприємстві ТОВ «Горобина» з переваженням повільно ліквідних активів не є позитивною. Для перетворення даного виду активів необхідно досить тривалий період часу, щоб розрахуватися зі своїми зобов'язаннями, що в свою чергу погіршує платіжну дисципліну підприємства. Також нарощення значних матеріальних запасів в діяльності товариства може викликати значні невиправдані витрати

на їх збереження та реалізацію, що вплине на фінансовий результат діяльності ТОВ «Горобина».

Аналіз ліквідності балансу полягає в порівнянні коштів з активу, згрупованих за рівнем їхньої ліквідності, із зобов'язаннями за пасивом, об'єднаними за строками їх погашенні в порядку зростання цих строків. Для цього спочатку згрупуємо пасиви за терміном погашення, які приведені в додатку Н.

Провівши аналіз структури зобов'язань підприємства за терміновістю оплати можна сказати, що за останній 2009 рік найбільшу питому вагу займали постійні пасиви до складу яких входить власний капітал і доходи майбутніх періодів і становлять 41,51%. Після постійних пасивів значну частку займають короткострокові пасиви – 39,32% та найбільш термінові пасиви – 16,9% . Найменшу питому вагу мають довгострокові зобов'язання 2,27%. Для більшої наглядності зобразимо структуру пасивів за терміном погашення в 2009 році за допомогою діаграми, зображеної на рисунку 2.3.

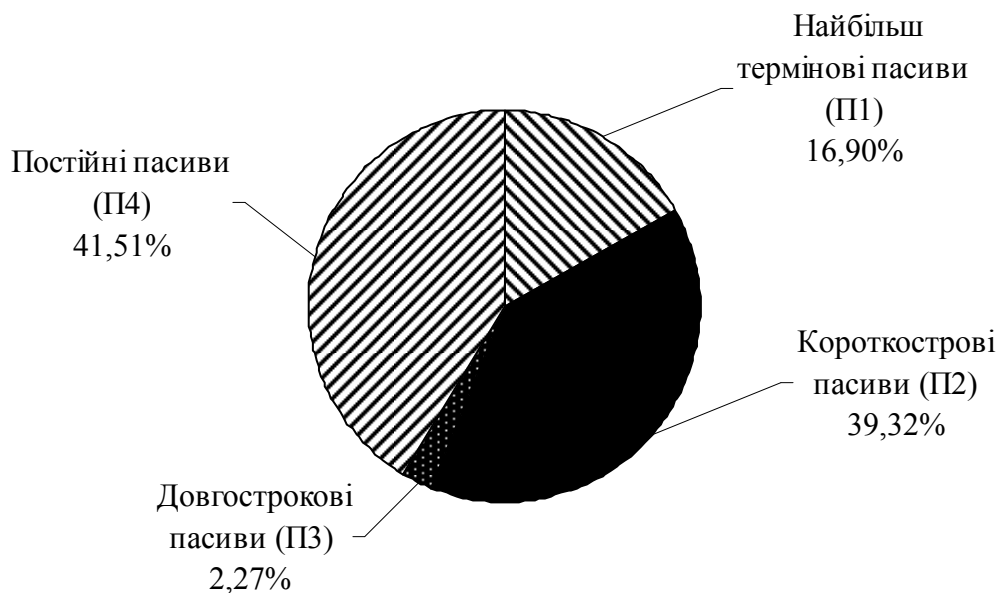

Рисунок 2.3 – Частка пасивів за терміновістю оплати ТОВ «Горобина» в загальній структурі за 2009 р.

Якщо порівнювати 2009 рік діяльності ТОВ «Горобина» з попередніми роками, то питома вага постійних пасивів до яких входять власні кошти та

доходи майбутніх періодів зростає на 18,72%, за рахунок збільшення власного капіталу на 13740,3 тис.грн. За попередні роки значну частку займали короткострокові пасиви, що складаються з кредитів банку, кредиторської заборгованості, векселі видані та інше, які з 2005 по 2009рр. скоротилися на 31,58%, за рахунок зменшення банківських кредитів на суму 814 тис.грн. та кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 13860 тис.грн. Протягом аналізованого періоду зростає доля найбільш термінових пасивів, що містять поточну заборгованість, на 12,15%.

Найменшу частку займають довгострокові пасиви протягом всього аналізованого періоду. Хоч загальна сума довгострокових зобов'язань в цілому за 2009 рік зростає на 573,5 тис.грн., їхня частка в загальній структурі підвищилась всього на 0,71%. Аналізуючи всю структуру пасивів спостерігається скорочення зобов'язань підприємства ТОВ «Горобина».

Для визначення ліквідності балансу необхідно порівняти підсумки за кожною групою активу і пасиву балансу.

Баланс буде абсолютно ліквідним, якщо задовольнятиме такі умови:

- найбільш ліквідні активи перевищують негайні пасиви або дорівнюють їм;
- активи, що швидко реалізуються, дорівнюють короткостроковим пасивам або більші за них;
- активи, що реалізуються повільно, дорівнюють довгостроковим пасивам або більші за них;
- активи, що важко реалізуються, менші ніж постійні пасиви.

Спочатку визначимо ступінь покриття зобов'язань підприємства активами, що приведений в додатку П.

З проведених розрахунків можна побачити, що підприємство не в змозі розрахуватися за своїми терміновими зобов'язаннями грошовими коштами. На підприємстві ТОВ «Горобина» категорично бракує коштів для задоволення негайних вимог кредиторів. Дана тенденція спостерігається на протязі всього аналізованого періоду з 2005 по 2009 роки.

На підприємстві ТОВ «Горобина» не вистачає швидко ліквідних активів для покриття середньострокових зобов'язань. Позитивним є те, що дана нестача з роками мала тенденцію до зменшення, в цілому в 2009 році скоротилась на 9951,2 тис.грн., порівняно з 2005 роком, у зв'язку з зі зменшенням банківських кредитів та кредиторської заборгованості. Товариство в змозі повністю покрити активами, що повільно реалізуються свої довгострокові зобов'язання, адже сума даної заборгованості на підприємстві є незначною.

З метою визначення чи є ТОВ «Горобина» абсолютно ліквідним чи ні, перевіримо виконання вимог абсолютної ліквідності на основі нерівностей, які були приведені в першому розділі. Для наочності побудуємо нерівності за 2005-2009 рр., за допомогою таблиці, що приведена в додатку Р.

Виконання перших трьох нерівностей свідчить про те, що поточні активи перевищують зовнішні зобов'язання підприємства. Економічний зміст останньої нерівності полягає в тому, що у підприємства наявний власний оборотний капітал і відповідно дотримуються мінімальні умови фінансової стійкості. Але нажаль умови абсолютної ліквідності не виконуються протягом всього аналізованого періоду через невиконання перших двох нерівностей, тобто у підприємства не вистачає найбільш ліквідних активів (грошових коштів) для погашення термінових зобов'язань, також невиконання даної умови вказує на те, що фактична ліквідність балансу відрізняється від абсолютної, та активів, що швидко реалізуються, що говорить про відсутність перспективної ліквідності.

Для комплексної оцінки ліквідності балансу визначимо інтегральний показник ліквідності по роках, який приведений в додатку С, за формулою 1.2, що наведена в першому розділі. Значення інтегрального показника повинно бути більше одиниці, що говорить про абсолютно ліквідний баланс.

Як видно з додатку інтегральний показник в 2009 році скоротився порівняно з 2005 роком на 0,20. В 2008 році спостерігається абсолютно ліквідний баланс. Значення показника зросло на 0,26 порівняно з 2007 роком

становило більше одиниці, що є свідченням ліквідності. Таке підвищення було спричинене збільшенням суми швидко ліквідних активів на 13648 тис.грн. А вже в 2009 році відбулося скорочення всієї суми активів на 16871 тис.грн.

Поряд з абсолютними показниками для оцінювання ліквідності підприємства розраховують такі відносні показники: коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт швидкої ліквідності і коефіцієнт абсолютної ліквідності. Ці показники являють інтерес не лише для керівництва підприємства, а й для зовнішніх суб'єктів аналізу: коефіцієнт абсолютної ліквідності являє інтерес для постачальників сировини і матеріалів, коефіцієнт швидкої ліквідності – для банків, коефіцієнт поточної ліквідності – для покупців, власників акцій, інвесторів. Розрахунок даних показників наведено в таблиці 2.5.

З отриманих розрахункових значень можна зробити наступні висновки, що за аналізований період коефіцієнт абсолютної ліквідності, який показує яка частка короткострокової заборгованості в разі потреби може бути погашена негайно за рахунок грошових коштів у 2005 і 2009 роках мав значення набагато нижче від нормативного та ще й мав тенденцію до зменшення. Це є досить негативною тенденцією в діяльності підприємства, адже низький рівень абсолютної ліквідності показує неспроможність розрахуватися за негайно виникнувшими боргами через відсутність значної суми готівки в касі чи на поточному рахунку, яка за аналізований період зменшилась на 226,5 тис.грн, що спричинило зменшення абсолютної ліквідності за період з 2005 по 2009 рр. на 90%.

Коефіцієнт швидкої ліквідності за аналізований період збільшився, і в 2009 році його значення становило 1,14. Значення показника швидкої ліквідності перевищує нормативне.

Таблиця 2.5 – Показники ліквідності ТОВ «Горобина» за 2005-2009рр.

Показник	Роки					Відхилення	
						2009/2005	2009/2008
	2005	2006	2007	2008	2009	+/-	+/-
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,01	0,006	0,0004	0,004	0,001	-0,009	-0,003
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,92	0,90	1,12	0,96	1,14	0,22	0,18
Коефіцієнт покриття	1,06	1,11	1,42	1,34	1,46	0,40	0,12
Власний оборотний капітал, тис.грн	1547,4	3872,7	14200,7	16101	17857	16309,6	1756
Коефіцієнт маневреності власних оборотних засобів	0,01	0,006	0,003	0,003	0,0001	-0,0099	-0,0029
Частка власних оборотних коштів загальній сумі оборотних активів	0,03	0,07	0,22	0,21	0,28	0,25	0,07
Частка запасів оборотних активах	0,10	0,15	0,18	0,25	0,18	0,8	-0,07
Частка власних оборотних коштів покритті запасів	0,27	0,43	1,26	0,81	1,52	1,25	0,71

З одного боку це є позитивним в діяльності ТОВ «Горобина», адже збільшило можливість покриття боргів за рахунок швидко ліквідних активів на 24%, але з іншого – дана тенденція не є позитивною і пов'язана в основному зі збільшенням величини невиправданої дебіторської заборгованості, що призводить до погіршення розрахункової дисципліни на

підприємстві.

Таблиця 2.5 – Показники ліквідності ТОВ «Горобина» за 2005-2009 рр.

Показник	Роки					Відхилення	
						2009/2005	2009/2008
	2005	2006	2007	2008	2009	+/-	+/-
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,01	0,006	0,0004	0,004	0,001	-0,009	-0,003
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,92	0,90	1,12	0,96	1,14	0,22	0,18
Коефіцієнт покриття	1,06	1,11	1,42	1,34	1,46	0,40	0,12
Власний оборотний капітал, тис.грн	1547,4	3872,7	14200,7	16101	17857	16309,6	1756
Коефіцієнт маневреності власних оборотних засобів	0,01	0,006	0,003	0,003	0,0001	-0,0099	-0,0029
Частка власних оборотних коштів загальній сумі оборотних активів	0,03	0,07	0,22	0,21	0,28	0,25	0,07
Частка запасів оборотних активах	0,10	0,15	0,18	0,25	0,18	0,8	-0,07
Частка власних оборотних коштів покритті запасів	0,27	0,43	1,26	0,81	1,52	1,25	0,71

Аналізуючи коефіцієнт покриття можна сказати наступне, що отримане значення відповідає нормативному і в динаміці з 2005 по 2009рр. збільшився на 38%, що свідчить про здатність покриття оборотними активами поточні зобов'язання. На підприємстві наявна значна сума власного оборотного

капіталу, яка за аналізований період мала тенденцію до зростання з 1547,4 тис.грн. у 2005 р. до 17857 тис.грн. в 2009 р.

Таке збільшення величини власних оборотних коштів не можна розглядати як позитивну тенденцію, оскільки збільшення виробничих запасів або дебіторської заборгованості, яке не обумовлене розширенням обсягів виробництва погіршує знову ж таки платіжну дисципліну товариства.

У зв'язку зі зменшенням грошових коштів на підприємстві значення коефіцієнта маневреності власних обігових коштів скоротилося, причиною чого можливо є низька щоденна потреба ТОВ «Горобини» у вільних грошових ресурсах. За досліджуваний період зросла частка власних оборотних коштів в оборотних активах на 0,25, що свідчить про підвищення фінансової незалежності підприємства. Зі зростанням суми власного оборотного капіталу підвищилась можливість покриття запасів за рахунок цих коштів. Даний показник є важливим для кредиторів, адже чим вища частка власних коштів позичальника в покритті оборотних активів, тим безпечнішим для кредитора є укладання кредитних угод.

Отже, провівши аналіз ліквідності підприємства ТОВ «Горобина» за 2005-2009 рр. можна сказати, що ситуація, яка склалась на підприємстві в цілому є задовільною.

Зіставивши активи ТОВ «Горобина» з його зобов'язаннями на основі нерівності, яка приведена в першому розділі, виявилось що підприємство не є абсолютно ліквідним через невиконання перших двох нерівностей. Тобто, на підприємстві не вистачає готівкових коштів для покриття негайно виникнувши зобов'язань та швидко ліквідних активів для перетворення яких в готівку, необхідно певний час.

Серед відносних показників ліквідності розраховане значення коефіцієнта абсолютної ліквідності, не відповідає нормативному через низький рівень готівки на підприємстві, також на підприємстві переважають активи з низьким рівнем ліквідності, що погіршує платіжну дисципліну на підприємстві.

2.3 Аналіз факторів, що впливають на ліквідність ТОВ «Горобина»

Ліквідність підприємства залежить від низки факторів, що мають як позитивний так і негативний вплив на її рівень. Відобразимо дані фактори за допомогою таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Фактори впливу на ліквідність підприємства

Фактори, які впливають на збільшення ліквідності	Фактори, які впливають на зменшення ліквідності
Одержання довгострокового кредиту	Погашення довгострокових позик
Інвестування капіталу	Грошові виплати
Прибуток	Збитки
Амортизаційні відрахування	Податки на дохід від дооцінки активів
Скорочення дебіторської заборгованості	Збільшення дебіторської заборгованості
Скорочення запасів	Погашення короткострокових кредитів
Повернення наданих позик	Інвестиції в основні кошти
Продаж позаоборотних активів	Використання резервних коштів

Крім вище перерахованих, до факторів, що впливають на ліквідність підприємства, відносять:

- якісну структуру активів за швидкістю їх трансформації в грошові кошти;
- структуру джерел коштів за терміном їх погашення;
- розмір кінцевого фінансового результату підприємства;
- швидкість обертання оборотного капіталу;
- забезпеченість підприємства оборотним капіталом та окремими їх елементами [8; 118-119].

Як уже зазначалось, до факторів, що впливають на ліквідність підприємства, відносять забезпеченість підприємства оборотним капіталом та окремими їх елементами.

Алгоритм розрахунку показника поточної ліквідності свідчить, що поточні активи і рівень ліквідності мають пряму залежність. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що для забезпечення мінімізації ризику втрати ліквідності необхідно прагнути до нарощення величини оборотних

активів, тому для проведення факторного аналізу ми обрали коефіцієнт поточної ліквідності.

Формування поточних активів у розмірі, що перевищує потреби підприємства в них, зазвичай погіршує ліквідність балансу, тому необхідно прагнути до оптимальної та раціональної структури оборотних активів.

Зміна рівня коефіцієнта поточної ліквідності може статися у зв'язку зі збільшенням або зменшенням суми за кожною статтею поточних активів і поточних пасивів. В умовах інфляційного середовища, щоб уникнути спотворювального впливу інфляції при визначенні впливу факторів на зміну коефіцієнта ліквідності слід брати в розрахунок не абсолютний приріст поточних активів, а зміну їхньої частки в загальній валюті балансу.

З метою визначення впливу факторів на зміни результативного показника, в якості якого обираємо коефіцієнт поточної ліквідності, побудуємо детерміновану модель за формулою 1.8, яка приведена в першому розділі. З метою порівняння результативного показника та визначення його динаміки проведемо розрахунки за 2008 та 2009 роки.

Отже, першим кроком в дослідженні чинників впливу на загальний коефіцієнт ліквідності стане визначення пропорції між складовими активів та пасивів, які впливають на зміни досліджуваного показника:

$$K_{\text{п.лік.2008}} = [68499/78412] \div [50896/78412] = 0,87 \div 0,65 = 1,34;$$

$$K_{\text{п.лік.2009}} = [52746/64113] \div [36041/64113] = 0,82 \div 0,56 = 1,46.$$

Створена таким чином детермінована модель дозволяє побачити, що на поточну ліквідність підприємства значний вплив мають поточні зобов'язання, які з 2008 по 2009 рік зменшились і відповідно частка даних зобов'язань скоротилась на 0,09, що в свою чергу збільшило значення показника ліквідності на 0,12. В 2009 році порівняно з 2008 зменшилась частка оборотних активів на 0,05. Дане зменшення не мало значного впливу на результативний показник, але якщо б при питомій вазі оборотних активів у загальній їх величині, що була в 2008 році та позикових коштів 2009 року значення коефіцієнта поточної ліквідності зросло на 6%. Але слід зробити

застереження стосовно збільшення мобільної складової майна оскільки надмірне накопичення сировини, матеріалів та інших її елементів веде до погіршення фінансового стану підприємства та зниження результатів його діяльності.

З цієї причини здійснимо розширення попередньої факторної системи шляхом її доповнення ще одним критерієм — обсягом реалізації продукції. У результаті отримаємо нову формалізовану модель виду, яка приведена у вигляді формули 1.9 першого розділу:

$$K_{\text{п.лік.2008}} = [(94803/78412) \times (68449/94803)] \div [50896/78412] = (1,21 \times 0,72) \div 0,65 = 1,34;$$

$$K_{\text{п.лік.2009}} = [(93522/64113) \times (52746/93522)] \div [36041/64113] = (1,46 \times 0,56) \div 0,56 = 1,46.$$

Отримана в результаті перетворення детермінована модель відображає пряму залежність результативного показника із першим і другим факторами, які характеризують ефективність використання загального та оборотного капіталу. Порівнюючи 2008 та 2009 роки зі скороченням обсягу реалізації та оборотних активів ресурсовіддача зросла на 0,25 та зменшився коефіцієнт закріплення на 0,16, тобто підприємство зменшило витрачання оборотних активів на виготовлення продукції через зменшення величини оборотних активів в 2009 році на 15703 тис.грн. Також дана детермінована модель показує зворотну залежність із третім фактором, який являє собою частку короткострокових позикових коштів у загальній їх сумі, яка як уже зазначалось в попередній моделі скоротилась на 0,09. Як і в першій моделі зі зменшенням частки поточних зобов'язань значення результативного показника буде зростати, що і є свідченням зворотної залежності від третього фактору моделі. Пряма залежність на результативний показник буде проявлятися зі збільшенням показника ресурсовіддача та коефіцієнта закріплення. Якщо б в 2009 році норма витрачання активів на виготовлення продукції залишилась на рівень 2008 року, тобто 0,72, при тому ж значенні ресурсовіддачі 1,46 та частці поточних зобов'язань 0,56, значення

результативного показника збільшилось би на 0,41.

Отже, величина поточних активів та обсягу реалізації мають значний вплив на результат показника поточної ліквідності. Зі збільшенням обсягу і суми активів та зменшенням поточних зобов'язань зростає здатність підприємства погашати свої борги та підвищує економічний імідж підприємства.

В цілях детальнішого вивчення факторів, що впливають на рівень досліджуваного показника включимо до факторної моделі, що відображена в формулі 1.10 першого розділу, узагальнюючий показник, який кількісно вимірює кінцевий результат фінансово-господарської діяльності та характеризує рівень ефективності управління нею, виступає фінансовим забезпеченням процесу нарощення майнового потенціалу підприємства, яке визначається сумою і рівнем його капіталізації. Таким показником є чистий прибуток ТОВ «Горобина».

Підставивши прибуток за 2008 та 2009 рр. в детерміновану модель отримаємо наступний результат:

$$K_{\text{п.лік.2008}} = [(94803/78412) \times (365/94803)] \div [(365/68449) \times (50896/78412)] = \\ = (1,21 \times 0,004) \div (0,01 \times 0,65) = 0,74;$$

$$K_{\text{п.лік.2009}} = [(93522/64113) \times (323/93522)] \div [(323/52746) \times (36041/64113)] = \\ = (1,46 \times 0,003) \div (0,01 \times 0,56) = 0,78.$$

Аналізуючи отриманий результат можна сказати, що прибуток має безпосередній зв'язок з результативним показником поточної ліквідності, який порівняно з попередніми факторними моделями в 2009 році скоротився на 0,68. Низька рентабельність продажів та оборотного капіталу погіршує розрахункову дисципліну підприємства ТОВ «Горобина». У зв'язку з низькою сумою прибутку товариства, яка в динаміці має тенденцію до зменшення результативність діяльності є досить низькою. В 2009 році показник поточної ліквідності зріс на 0,04 за рахунок знову ж таки зменшення частки поточних зобов'язань. Аналізуючи відображені в цій моделі зв'язки, слід звернути увагу на наступне: прискорення оборотності

капіталу, що показане показником ресурсовіддача, авансованого в діяльність підприємства, в цілому позитивно впливає на ліквідність товариства.

Здійснивши деталізований факторний аналіз коефіцієнта поточної ліквідності за 2008 та 2009 рр. вище перераховані чинники в детермінованих моделях мають значний вплив на результативний показник. Так низька рентабельність продажів та оборотного капіталу зменшує значення коефіцієнта поточної ліквідності, прискорення оборотності капіталу та зменшення поточних зобов'язань підвищує ліквідність товариства, зменшення частки оборотних активів в загальній їх сумі зменшує їх мобільність і тим самим погіршує платоспроможність підприємства.

Для більш детального виявлення чинників впливу на показник поточної ліквідності проведемо факторний аналіз результативного показника за структурно-логічною схемою, що приведена на рисунку 2.4.

У першу чергу необхідно визначити, як змінився коефіцієнт ліквідності за рахунок факторів першого порядку:

$$K_{\text{п.лік.2008}} = Ч_{\text{ОА0}} / Ч_{\text{КЗФ0}} = 0,87 / 0,65 = 1,34;$$

$$K_{\text{п.лік.ум}} = Ч_{\text{ОА1}} / Ч_{\text{КЗФ0}} = 0,82 / 0,65 = 1,26;$$

$$K_{\text{п.лік.2009}} = Ч_{\text{ОА1}} / Ч_{\text{КЗФ1}} = 0,82 / 0,56 = 1,46.$$

Загальна зміна рівня коефіцієнта поточної ліквідності становить:

$$K_{\text{п.лік.}} = 1,46 - 1,34 = 0,12,$$

у тому числі за рахунок зміни питомої ваги :

$$\text{оборотних активів} \quad 1,26 - 1,34 = -0,08;$$

$$\text{поточних зобов'язань} \quad 1,46 - 1,26 = +0,20.$$

Рисунок 2.4 – Структурно-логічна модель факторного аналізу коефіцієнта поточної ліквідності.

Потім способом пропорційного поділу ці прирости можна розкласти за факторами другого порядку. Для цього частку кожної статті оборотних активів у загальній зміні їхньої суми слід помножити на приріст коефіцієнта поточної ліквідності за рахунок цього фактора. Аналогічно розраховується вплив факторів другого порядку на зміну величини коефіцієнта ліквідності й за поточними пасивами [14; 139-140]. Результати розрахунку подано в таблиці 2.7.

Розглядаючи показники ліквідності, слід мати на увазі, що величина їх досить умовна, оскільки ліквідність активів і терміновість зобов'язань за бухгалтерським балансом можна визначити досить приблизно. Так, ліквідність запасів залежить від їхньої оборотності частки дефіцитних, залежних матеріалів і готової продукції.

Таблиця 2.7 – Розрахунок впливу факторів другого порядку на зміну величини коефіцієнта поточної ліквідності ТОВ «Горобина» за 2009 рік

Фактор	Абсолютний приріст, тис.грн.	Частка фактору в загальній сумі приросту, %	Розрахунок впливу	Рівень впливу
Зміна суми оборотних активів у тому числі:	-15977	100	1,26-1,34	-0,08
запасів	-8038	50,31	$(-0,08 \times 50,31) \div 100$	-0,04
дебіторської заборгованості	-7762	48,58	$(-0,08 \times 48,58) \div 100$	-0,03
коштів і поточних фінансових інвестицій	-177	1,11	$(-0,08 \times 1,11) \div 100$	-0,001
Зміна суми поточних заборговань у тому числі:	-14674	100	1,46-1,26	+0,20
кредитів банку	-814	5,55	$(0,20 \times 5,55) \div 100$	+0,01
кредиторської заборгованості	-13860	94,45	$(0,20 \times 94,45) \div 100$	+0,19

Ліквідність дебіторської заборгованості також залежить від швидкості її оборотності, частки прострочених і нереальних для стягнення платежів. Збільшення частки неліквідних запасів, простроченої дебіторської заборгованості, прострочених векселів та інше свідчить про погіршення ліквідності активів. З цих причин підприємство може мати високе значення коефіцієнта ліквідності, а насправді бути неплатоспроможним. Тому радикального підвищення точності оцінки ліквідності досягають в ході внутрішнього аналізу на основі даних аналітичного бухгалтерського обліку.

Таким чином, підводячи підсумки дослідження діяльності ТОВ «Горобина» доцільним буде зробити наступні висновки.

Товариству слід звернути увагу на результативність та економічну доцільність функціонування підприємства.

Здійснюючи детальний аналіз фінансово-господарської діяльності можна сказати, що підприємство має достатньо стійкий фінансовий стан, а в 2007 та 2009рр. було абсолютно фінансово стійким.

Наявність власних коштів підтримує на належному рівні платоспроможність підприємства, тобто здатність своєчасно і в повному обсязі виконувати свої зобов'язання перед кредиторами, що забезпечує в першу чергу фінансову стабільність. ТОВ «Горобина» слід звернути особливу увагу на коефіцієнт абсолютної ліквідності, значення якого є досить малим. Дана ситуація свідчить про неефективне управління грошовими коштами. Підприємство повинно для вирішення цієї проблеми формувати мінімальний залишок грошових коштів на поточних рахунках, щоб забезпечити негайне виконання своїх зобов'язань. Решта показників платоспроможності відповідають нормативним значенням.

Здійснюючи аналіз ліквідності виявилось, що підприємство ТОВ «Горобина» не є абсолютно ліквідним через невиконання перших двох нерівностей. Підприємству не вистачає високо та швидко ліквідних активів для погашення короткострокових зобов'язань. На підприємстві переважають повільно ліквідні активи 50,53% (запаси, незавершене виробництво, дебіторська заборгованість). Серед пасивів за терміновістю оплати – постійні пасиви – 41,54% (власний капітал).

Досліджувані коефіцієнти знаходяться в межах нормативних значень, крім коефіцієнта абсолютної ліквідності, значення якого є досить низьким. Причинами даної тенденції може бути низька щоденна потреба підприємства в грошових коштах.

В процесі дослідження, факторів впливу, на поточну ліквідність підприємства впливають часта активів та пасивів в загальній їх структурі. Зменшення зобов'язань та збільшення активів покращує ліквідність. Але слід зробити застереження стосовно збільшення мобільної складової майна оскільки надмірне накопичення сировини, матеріалів та інших її елементів веде до погіршення фінансового стану підприємства та зниження результатів його діяльності. Також прибуток має безпосередній зв'язок з результативним показником поточної ліквідності. Низька рентабельність продажів та оборотного капіталу погіршує розрахункову дисципліну підприємства ТОВ

«Горобина». Аналізуючи ці зв'язки, слід звернути увагу на наступне: прискорення оборотності капіталу, що показане показником ресурсовіддача, авансованого в діяльність підприємства, в цілому позитивно впливає на ліквідність товариства.

Отже, підприємству необхідно проводити більш ефективну політику з управління активами та їх структурою, а особливо скорочувати виробничі та фінансові цикли, за рахунок прискорення оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості, та раціональніше здійснювати використання майна товариства.

РОЗДІЛ 3

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОЛІПШЕННЯ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ ТОВ «ГОРОБИНА»

3.1 Удосконалення методики аналізу ліквідності підприємства

Найважливішою характеристикою фінансового стану підприємства є його платоспроможність або стійкість діяльності з позиції довгострокової перспективи та стратегічного менеджменту.

Необхідність аналізу стану ліквідності підприємств у ринкових умовах зумовлюється насамперед тим, що жодне з них у цих умовах не гарантоване від банкрутства, тобто становища, коли воно не може розрахуватися за своїми боргами і зазнає фінансового краху.

Перш ніж аналізувати ліквідність необхідно з'ясувати наступне:

- чи існують обмеження в свободі розпорядження активами;
- можливість швидкої втрати цінності активу внаслідок його морального або фізичного зносу;
- доступ активів для поточного зобов'язання;
- контрольованість активів;
- наявність умовних зобов'язань.

Аналіз ліквідності проводиться за допомогою системи показників, при цьому вчені – економісти використовують неоднакові методики аналізу, які відрізняються кількістю показників та різною їх направленістю. Відмінності у методичних підходах ускладнюють розрахунок ліквідності, що призводить до труднощів у намаганні визначити фінансові позиції підприємства по відношенню до своїх конкурентів[63].

З точки зору ефективності оцінки ліквідності підприємства сформульовані вимоги, яким повинна відповідати система фінансових коефіцієнтів:

- фінансові коефіцієнти повинні бути максимально інформативними і давати цілісну картину діяльності підприємства;
- в економічному змісті фінансові коефіцієнти повинні мати однакову спрямованість (зростання коефіцієнта означає покращення діяльності);
- для всіх коефіцієнтів повинні бути вказані нормативи мінімально задовільного рівня або діапазону змін;
- фінансові коефіцієнти повинні розраховуватися тільки за даними публічної бухгалтерської звітності підприємств;
- фінансові коефіцієнти повинні давати можливість проводити рейтингову оцінку підприємств як у просторі (порівняно з іншими підприємствами) так і в часі (за ряд періодів)[62].

Аналіз ліквідності як уже було сказано в розділі I здійснюється за допомогою показників: коефіцієнта абсолютної ліквідності, коефіцієнта швидкої ліквідності, коефіцієнта покриття.

Наведені показники оцінки ліквідності слід розглядати в їхній єдності і взаємообумовленості. Широке застосування показників ліквідності очевидне:

- вони визначають ступінь покриття поточними активами поточних пасивів. Чим більша величина поточних активів по відношенню до поточних пасивів, тим більша вірогідність, що ці пасиви можуть бути оплачені за рахунок цих активів;
- вони характеризують резерв ліквідних грошових засобів, межу безпеки для компенсації невпевненості і випадкових порушень, об'єктом яких є потік грошових коштів на підприємстві.

Однак у показників ліквідності є недоліки, до основних з яких можна віднести:

- статичність – визначені показники розраховуються на основі балансових даних, що характеризують майнове положення підприємства на конкретну дату, і отже, вони одномоментні. Звідси необхідність аналізу їхньої динаміки за декілька періодів;

- коефіцієнти не дають реальної картини стану ліквідності, бо є можливість завищення величин показників у результаті включення до складу поточних активів неліквідних запасів, товарно-матеріальних цінностей. Оскільки неплатежі стали масовим явищем, то значна частка дебіторської заборгованості прострочена, деяку її частину становить заборгованість, яка не буде погашена взагалі. У результаті сума дебіторської заборгованості збільшується в балансі саме внаслідок низької платіжної дисципліни;
- можливість підвищення показників за рахунок «неліквідної» дебіторської заборгованості;
- в сучасних умовах в Україні відсутні орієнтовні (нормативні) величини зазначених коефіцієнтів, розраховані на основі глибокого аналізу стану підприємств різних галузевих структур, рівень коефіцієнтів західних країн не відповідає вітчизняній практиці[64].

Перераховані недоліки не знижують значимості показників ліквідності в аналізі фінансового стану підприємств. Тому для того, щоб підвищити об'єктивність аналізу показників ліквідності, слід попередньо оцінити реальність всіх статей бухгалтерського балансу господарюючого суб'єкту.

Однак, як уже зазначалося раніше показники, які характеризують ліквідність не можуть в достатній мірі оцінити ліквідність підприємства.

Більш точним індикатором оцінки ліквідності підприємства може виступати коефіцієнт операційної ліквідності. Розрахунок даного показника доцільно провести за останній рік діяльності (2009 рік) в декілька етапів, що дасть реальну картину ліквідності ТОВ «Горобина».

На першому етапі вводимо коефіцієнт дозрівання заборгованості i -ї групи (C_i), який визначається відношенням $1/\Delta t_i$, де Δt_i – період, який залишився до сплати i -ї групи. Розрахунок проведемо за допомогою таблиці 3.1.

Кожна приведена група заборгованості має свій період погашення. Найбільш термінові пасиви повинні бути погашені протягом поточного

місяця, тому ми для даної групи обрали період 31 день. Друга група пасивів включає короткострокові кредити банків з терміном погашення до одного року. На жаль нам не відомо період погашення довгострокових зобов'язань, тому ми вирішили взяти період 731 день (2 роки), спираючись на відсутність довгострокових кредитів банку. Постійні пасиви періоду погашення не мають, адже власний капітал постійно перебуває в розпорядженні підприємства.

Таблиця 3.1 – Розрахунок коефіцієнта дозрівання заборгованості і-ї групи ТОВ «Горобина» за 2009 рік

Заборгованість і-ї групи	Період сплати, днів(Δt_i)	Коефіцієнт дозрівання заборгованості і-ї групи ($1/\Delta t_i$)
Найбільш термінові пасиви (Π_1)	31	0,03
Короткострокові пасиви (Π_2)	365	0,003
Довгострокові пасиви (Π_3)	731	0,001
Постійні пасиви (Π_4)	0	0

Як видно з таблиці найменше значення коефіцієнта дозрівання заборгованості мають довгострокові зобов'язання, період сплати яких є найбільшим. Найбільше значення даний коефіцієнт складає для термінових пасивів, сплата яких настане протягом місяця.

На другому етапі розраховуємо середню швидкість дозрівання всіх поточних зобов'язань, за формулою 3.1.

$$\sum C_i * KZ_i, \quad (3.1)$$

де KZ_i – сума і-ї групи кредиторської заборгованості підприємства.

Отже, середня швидкість дозрівання всіх поточних зобов'язань за 2009 рік буде становити: $10833 \times 0,03 + 25208 \times 0,003 + 1458 \times 0,001 + 26614 \times 0 = 402,1$ дня.

Третім етапом буде оцінка середньої швидкості конвертованості поточних активів в грошові кошти, яка розраховується за формулою 3.2.

$$\sum L_i * A_i, \quad (3.2)$$

де A_i – сума i -го виду поточних активів.

Розрахунок середньої швидкості конвертованості поточних активів в грошові кошти проведемо за допомогою таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Розрахунок середньої швидкості конвертованості поточних активів ТОВ «Горобина» в грошові кошти за 2009 рік

Групи активів	Сума, тис.грн	Період конвертованості, днів(Δt_i)	($1/\Delta t_i$)	Отримане значення
Високоліквідні активи (A_1)	5	0	0	0
Швидколіквідні активи (A_2)	21665	90	0,01	216,65
Повільноліквідні активи (A_3)	31076	180	0,005	155,2
Важколіквідні активи (A_4)	8757	547	0,002	17,5
Середня швидкість конвертованості поточних активів в грошові кошти	x	x	x	389,35

Готівка та поточні фінансові вкладення не мають періоду конвертованості, що дає нам право відносити їх до високоліквідних активів. Ліквідність другої групи активів залежить від вчасності відвантаження продукції, оформлення банківських документів, швидкості платіжного документообігу, від попиту на продукцію, її конкурентоспроможності, платоспроможності покупців, форм розрахунків та інше, тому період для даного виду активів становить 90 днів. Для трансформування в готівку важко ліквідних активів потрібен значно більший термін, який в нашому випадку складає 180 днів. Платежі за останньою групою очікуються більше ніж через 12 місяців, для ТОВ «Горобина» через 547 дня. З отриманих розрахункових

значень видно, найменшу швидкість конвертованості поточних активів в грошові кошти мають третя та четверта групи.

Останнім етапом є розрахунок коефіцієнта операційної ліквідності, за формулою 3.3, шляхом відношення середньої швидкості конвертованості поточних активів в грошові кошти і середню швидкість дозрівання всіх поточних зобов'язань.

$$\Sigma L_i * A / \Sigma C_i * KZ_i \quad (3.3)$$

Отже, отримане значення коефіцієнта операційної ліквідності за 2009 рік буде становити: $389,35 \div 402,1 = 0,97$.

Коефіцієнт операційної ліквідності більш реалістично відображає ліквідність підприємства з врахуванням рівня конвертованості активів та термінів настання погашення заборгованості.

В практиці зарубіжних країн прийняте широке трактування ліквідності. Підприємство називається ліквідним якщо його платежі за зобов'язаннями в поточний момент планового періоду відповідають термінам встановленим в договорі. При цьому виділяють наступні види ліквідності:

- товарно-економічна ліквідність – здатність підприємства до реалізації товарів, з урахуванням необхідних інтервалів, за який може біти проданий товар на ринку, втрат і вартості комерційної угоди;
- ліквідність по позикам – це здатність підприємства залучати ліквідні засоби під заставу наявних активів;
- перспективна ліквідність – ліквідність, яка буде отримана в подальшому, дає уявлення про узгодження зобов'язань і платежів протягом всього планового періоду[7].

Система статистичних показників ліквідності, які традиційно використовуються в економічній літературі являються моментальним знімком стану оборотних активів і їх співвідношення з поточною

заборгованістю. У відповідності з цією практикою стан ліквідності підприємства жорстко детермінований об'ємом і структурою чистого оборотного капіталу.

В реальності управління ліквідністю має широкий смисл в і включає в розгляд реалізацію вибувших основних фондів, поточну частину виплат по довгостроковим зобов'язанням та інші аспекти не пов'язані з управлінням оборотними активами, але здійснюючи великий вплив на ліквідну позицію підприємства. Розглянуті методики являються більш точним індикатором ліквідності і можуть використовуватися з традиційними показниками ліквідності, так і окремо в якості абсолютно нової методики.

Незалежно від обраної стратегії фінансового менеджменту підприємства або типу компанії, ефективне управління ліквідністю – це основні відповідальність фінансової групи, яка повинна мінімізувати непотрібні баланси та слідкувати за всіма потоками готівки.

Підвищення ліквідності суб'єкта господарювання можна досягнути шляхом оптимізації грошового обороту, ефективного управління грошовими потоками, забезпеченням підвищення ліквідності активів та постійної платоспроможності. Із цією метою можна запропонувати наступні напрями:

- управління оборотними активами;
- управління необоротними активами;
- управління інвестиціями;
- скорочення короткострокових фінансових зобов'язань суб'єкта господарювання;

Ефективне управління ліквідністю складається із трьох ступенів, за допомогою яких фінансова група розпізнає, управляє і оптимізує ліквідність. Ці ступені є взаємопов'язаними, кожна з яких вимагає успішного виконання двох інших і допомагає оптимально управляти ліквідністю.

Розпізнавання ліквідності є моментом, від якого залежить весь процес управління ліквідністю. На цьому рівні зачіпаються всі баланси і положення на рівні всього підприємства. Потрібно дістати доступ і зібрати інформацію

про валюту і рахунки. Розпізнавання ліквідності є, перш за все, функцією збору даних і не включає фактичний рух або використання фондів. Оптимізація ліквідності є процесом управління ліквідністю, що продовжує його. Як стратегічний аспект управління оптимізація балансів ліквідності вимагає сильного і деталізованого розуміння положень ліквідності установи через валюту, рахунки, сферу діяльності і контрагентів[19].

Основні кроки для управління ліквідністю:

- поліпшити технологічний процес оплати;
- зменшити витрати з електронним виконанням платежів;
- зменшити помилкові платежі, які приводять до витрат.

Отже, на нашу думку важелями оптимізації ліквідності організації можуть бути:

- збільшення власних засобів;
- збільшення долі власних джерел фінансування може бути досягнуте за рахунок підвищення прибутковості діяльності організації і подальшого напряму чистому прибутку на збільшення власних засобів;
- вдосконалення роботи по управлінню оборотним капіталом. Резерви оптимізації оборотного капіталу визначаються на етапі аналізу оборотності і можуть полягати в скороченні періодів звороту елементів поточних активів і (або) збільшенні періодів звороту елементів поточних пасивів. Безумовно, під збільшенням періодів обороту елементів поточних пасивів не мається на увазі порушення умов договорів з постачальниками і розрахунків з бюджетів (не мається на увазі створення прострочених заборгованостей перед постачальниками, бюджетом, персоналом);
- оптимізація інвестиційної політики. Під оптимізацією інвестиційної політики мається на увазі приведення масштабів капітальних вкладень у відповідність реальним фінансовим можливостям організації;

- оптимізація фінансової політики. Під оптимізацією фінансової політики мається на увазі, зокрема, відмова від фінансування капітальних вкладень за рахунок короткострокового кредитування;
- залучення довгострокового фінансування;
- реалізація частини постійних активів, не використовуваних в процесі виробництва.

3.2 Покращення ліквідності ТОВ «Горобина» за рахунок розробки механізму поповнення оборотних коштів

Для кожного підприємства, що діє в умовах ринкової економіки, надзвичайно важливою є проблема прибутковості. У свою чергу, прибутковість залежить від характеру використання власних і залучених коштів підприємства. Особливе місце в капіталі підприємства займають оборотні кошти. Механізм їх формування безпосередньо впливає на ліквідність та фінансову стійкість підприємства. Комбінація джерел поповнення оборотних коштів може бути різною. Але, незважаючи на важливість, у науковій літературі ця проблема є недостатньо дослідженою.

На основі поглибленого фінансового аналізу підприємства ТОВ «Горобина» було виявлено головні недоліки роботи підприємства. Було встановлено, що в підприємства є прострочена дебіторська заборгованість, яка зберігається впродовж кожного звітного періоду. У зв'язку з цим із власного оборотного капіталу компанії постійно відволікається сума, що дорівнює сумі простроченої дебіторської заборгованості. Забезпеченість товариства власними оборотними коштами можна побачити з таблиці 3.3.

Як видно з таблиці 3.3 підприємство ТОВ «Горобина» забезпечене власними оборотними коштами, які за останній рік зросли на 10,9%, що свідчить про фінансування оборотних коштів за рахунок товариства.

Таблиця 3.3 – Розрахунок забезпеченості власними оборотними засобами ТОВ «Горобина» за 2009 рік

Показники	На початок року		На кінець року		Відхилення	
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%
Оборотні активи	68449	100	52746	100	-15703	-33
Наявність власних оборотних коштів	16101	23,52	17857	33,85	1756	10,9
Прострочена дебіторська заборгованість (відчужений капітал)	733	1,07	733	1,39	-	1
Власний оборотний капітал скоригований на прострочену дебіторську заборгованість	15368	22,45	17121	32,46	1753	11,4

Таке збільшення величини власних оборотних коштів не можна розглядати як позитивну тенденцію, оскільки збільшення виробничих запасів або дебіторської заборгованості, яке не обумовлене розширенням обсягів, виробництва погіршує знову ж таки платіжну дисципліну товариства.

Вибір джерел фінансування оборотних коштів буде здійснюватися за допомогою моделі оптимізації складу джерел формування поповнення оборотних коштів. У моделі передбачено шість підходів до фінансування оборотних коштів[23]. Розрахунок здійснимо за даними 2009 року.

Перший підхід засновано на тому, що потреба в оборотних коштах фінансується за рахунок короткострокової заборгованості, тобто «робочий капітал» дорівнює нулю. Розглянемо перший підхід за допомогою таблиці 3.4.

Складаючи баланс оборотних активів за 2009 рік ми згрупували оборотні активи на змінну та постійну частини. До постійної частини ми віднесли запаси та дебіторську заборгованість, до змінної – грошові кошти та витрати майбутніх періодів, що дало змогу отримати баланс в сумі 54503 тис.грн. Відповідно у першому підході оборотні активи фінансуються за рахунок короткострокових зобов'язань, сума яких теж буде 54503 тис.грн.

Таблиця 3.4 – Баланс оборотних коштів ТОВ «Горобина» при використанні першого підходу їх фінансування за 2009 рік

Оборотні кошти	Сума	Джерела формування	Сума
Постійна частина ОК	51888	Власний капітал	
Запаси	11726	Довгострокові зобов'язання	
Дебіторська заборгованість	40162	Короткострокові зобов'язання	54503
Змінна частина ОК	2615		
Грошові кошти	5		
Витрати майбутніх періодів	2610		
Усього приросту оборотних коштів	54503	Усього джерел формування	54503

Перший підхід, що зображений на рисунку 3.1 дуже ризикований для ліквідності. По суті, він означає відсутність власних оборотних коштів; він може бути періодично використаний окремими підприємствами, які практично не мають технологічного циклу, наприклад, торговельними. У них кредиторська заборгованість за придбані запаси товарів прирівнюється до власних джерел фінансування.

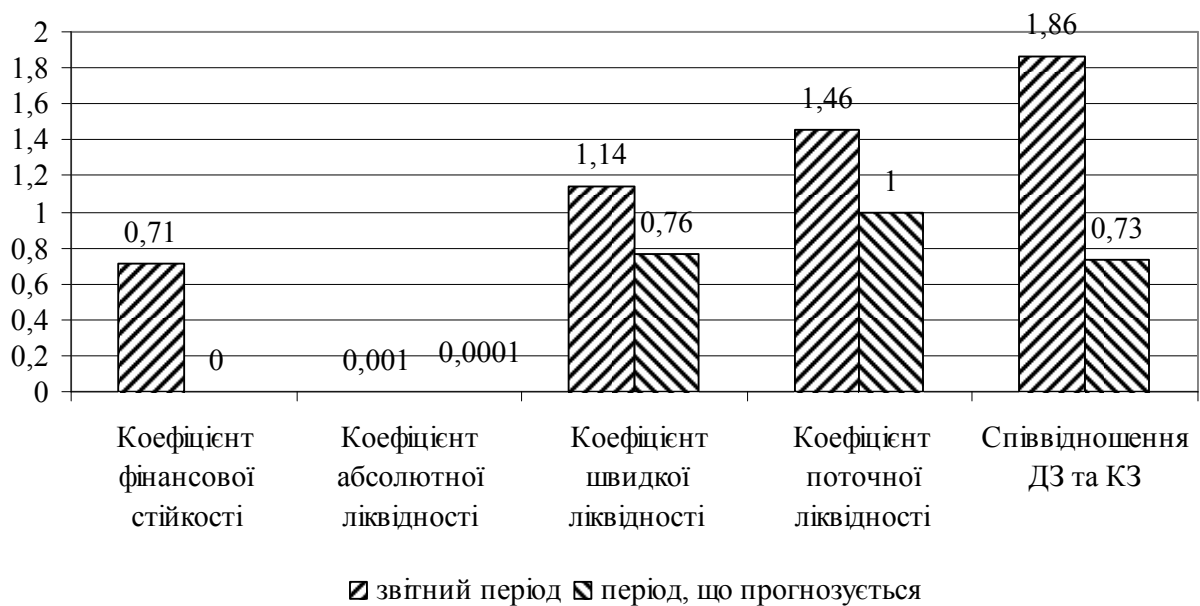

Рисунок 3.1 – Зміна фінансових показників при використанні першого підходу фінансування оборотних коштів

Як видно з рисунку 3.1, сталося помітне погіршення за всіма показниками. Зрозуміло, що цей підхід для фінансування поповнення оборотних коштів застосовувати не можна.

Другий підхід заснований на тому, що частина мінімально необхідного розміру коштів у запасах фінансується за рахунок власних джерел і довгострокових позикових коштів, приведених в таблиці 3.5.

За другого підходу, який передбачає наявність власних джерел фінансування, ми зменшили на половину короткострокові зобов'язання, збільшивши при цьому власний капітал на 26161,44 тис.грн.

Таблиця 3.5 – Баланс оборотних коштів ТОВ «Горобина» при використанні другого підходу їх фінансування за 2009 рік

Оборотні кошти	Сума	Джерела формування	Сума
Постійна частина ОК	51888	Власний капітал	26161,44
Запаси	11726	Довгострокові зобов'язання	
Дебіторська заборгованість	40162	Короткострокові зобов'язання	28341,56
Змінна частина ОК	2615		
Грошові кошти	5		
Витрати майбутніх періодів	2610		
Усього приросту оборотних коштів	54503	Усього джерел формування	54503

З таблиці 3.5 видно, що підприємству не вистачає власних коштів для фінансування постійної частини оборотних коштів. Отримані зміни відобразимо на рисунку 3.2.

За другого підходу показники ліквідності помітно зросли, що нібито покращує стан ліквідності підприємства, але даний підхід також є дуже ризикований з погляду можливості втрати ліквідності; він передбачає, що фінансові менеджери можуть постійно залучати короткострокові кредити для фінансування оборотних коштів. Якщо такої можливості немає, тоді цей підхід неможливо використати.

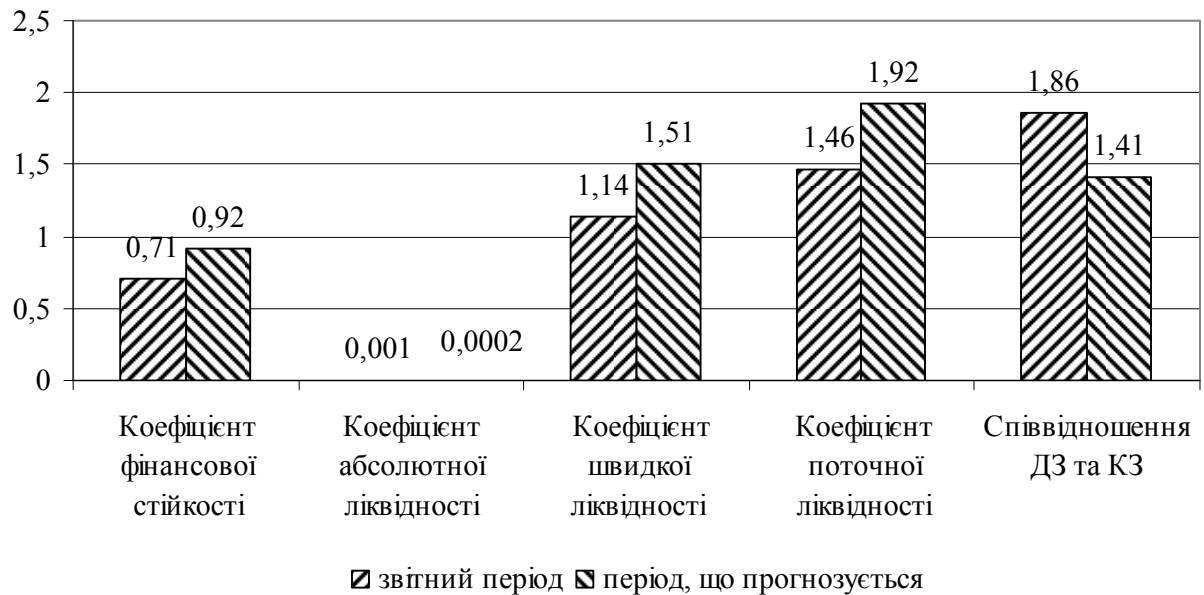

Рисунок 3.2 – Зміна фінансових показників при використанні другого підходу фінансування оборотних коштів

Третій підхід заснований на тому, що мінімально необхідний розмір коштів у запасах фінансується за рахунок власних джерел і довгострокових позикових джерел, приведений в таблиці 3.6.

Таблиця 3.6 – Баланс оборотних коштів ТОВ «Горобина» при використанні третього підходу їх фінансування за 2009 рік

Оборотні кошти	Сума	Джерела формування	Сума
Постійна частина ОК	51888	Власний капітал	29562,42
Запаси	11726	Довгострокові зобов'язання	10202,96
Дебіторська заборгованість	40162	Короткострокові зобов'язання	14737,61
Змінна частина ОК	2615		
Грошові кошти	5		
Витрати майбутніх періодів	2610		
Усього приросту оборотних коштів	54503	Усього джерел формування	54503

З таблиці 3.6 видно, що на підприємстві з'явилися довгострокові зобов'язання в сумі 10202,96 тис.грн. за рахунок зменшення короткострокових. На 3401,28 тис.грн. зріс власний капітал. Дані зміни відобразилися на коефіцієнтах ліквідності, що можна побачити на рисунку 3.3.

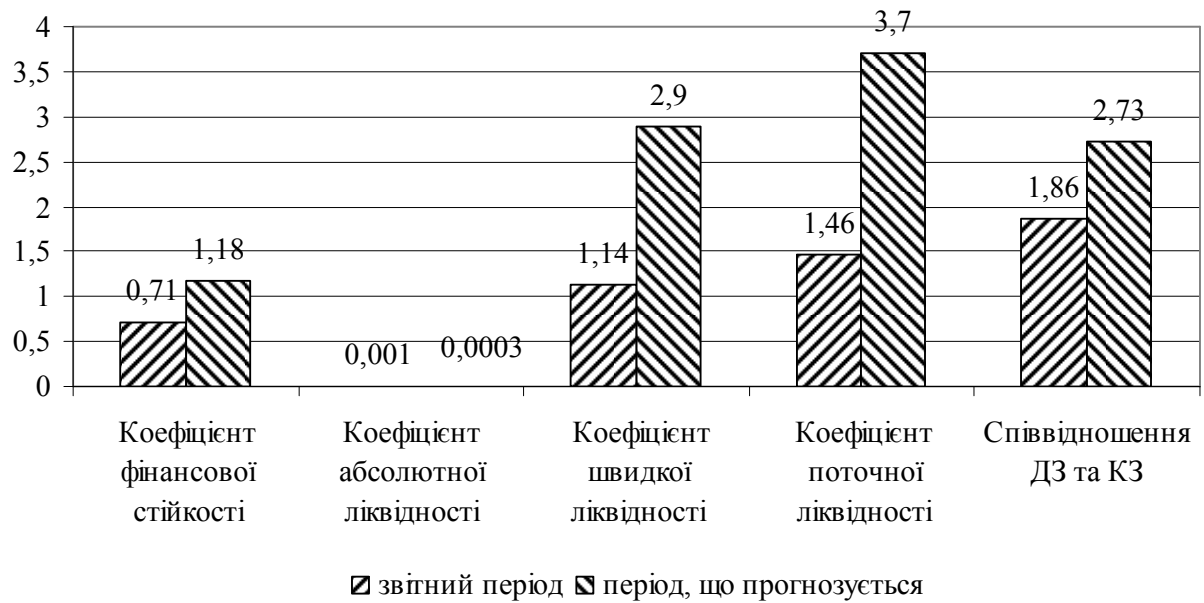

Рисунок 3.3 – Зміна фінансових показників при використанні третього підходу фінансування оборотних коштів

Як видно з рисунку за рахунок зменшення короткострокових зобов'язань показники ліквідності значно покращились, порівняно з попереднім підходом. Причинами цього є переведення частини суми короткострокової заборгованості в довгострокову, розрахунок за якою настане лише через певний проміжок часу. Термін погашення короткострокових зобов'язань є меншим, тому значна їх сума впливає на рівень ліквідності товариства. Сталося покращення за деякими показниками, але все одно цей підхід для фінансування поповнення оборотних коштів також використовувати небажано.

Четвертий підхід заснований на тому, що постійна потреба в оборотних коштах фінансується за рахунок власних і довгострокових позикових джерел. Це означає, що величина «робочого капіталу» підтримується в розмірі суми мінімально необхідної величини коштів у запасах і середньої величини коштів у розрахунках з дебіторами. Баланс оборотних коштів при використанні четвертого підходу наведено в таблиці 3.7.

Таблиця 3.7 – Баланс оборотних коштів ТОВ «Горобина» при

використанні четвертого підходу їх фінансування за 2009 рік

Оборотні кошти	Сума	Джерела формування	Сума
Постійна частина ОК	51888	Власний капітал	33246,83
Запаси	11726	Довгострокові зобов'язання	18741,17
Дебіторська заборгованість	40162	Короткострокові зобов'язання	2515,01
Змінна частина ОК	2615		
Грошові кошти	5		
Витрати майбутніх періодів	2610		
Усього приросту оборотних коштів	54503	Усього джерел формування	54503

При четвертому підході може виникнути невеликий надлишок власних оборотних коштів, співвідношення між дебіторською і кредиторською заборгованістю є прийнятним (фінансовий цикл є суттєво коротшим від операційного). Ризик втрати ліквідності є нижчим, ніж при третьому підході, що показує рисунок 3.4.

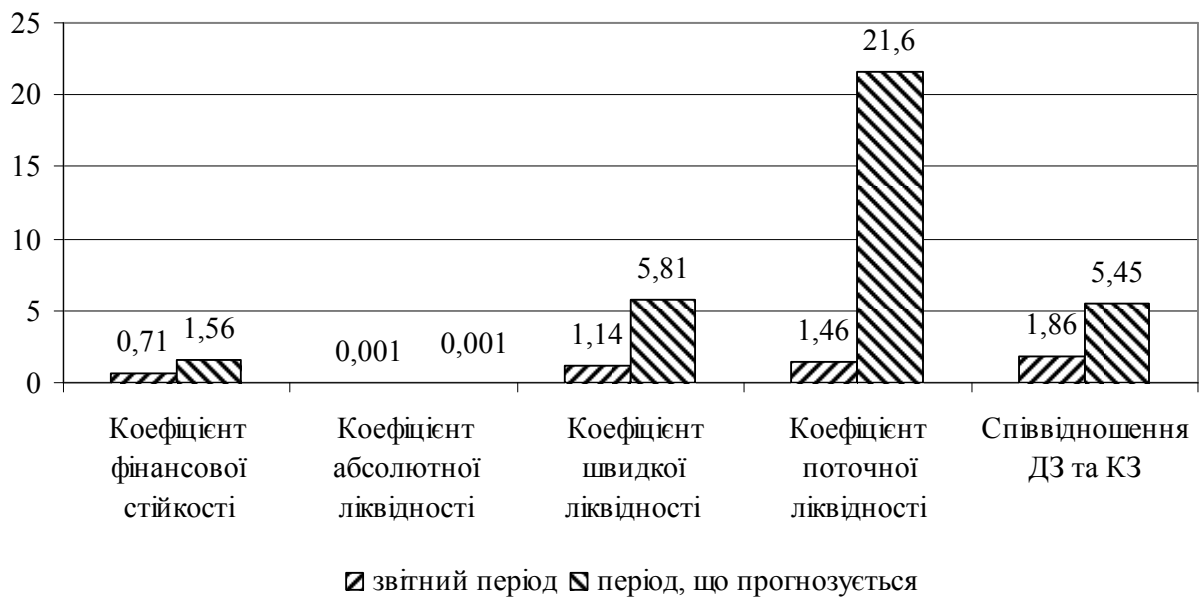

Рисунок 3.4 – Зміна фінансових показників при використанні четвертого підходу фінансування оборотних коштів

З рисунку видно, що також сталися поліпшення за всіма показниками. Цей підхід можна застосовувати для фінансування поповнення оборотних коштів.

П'ятий підхід заснований на тому, що вся постійна потреба в оборотних коштах і середня величина змінної (сезонної) потреби

фінансується за рахунок власних джерел і довгострокових позикових джерел, величина «робочого капіталу» підвищується порівняно з попереднім підходом на середню суму змінної потреби, що наведено в таблиці 3.8.

Ми знову зменшили суму короткострокової заборгованості, при цьому збільшивши довгострокові зобов'язання та власний капітал.

Таблиця 3.8 – Баланс оборотних коштів ТОВ «Горобина» при використанні п'ятого підходу їх фінансування за 2009 рік

Оборотні кошти	Сума	Джерела формування	Сума
Постійна частина ОК	51888	Власний капітал	33700,58
Запаси	11726	Довгострокові зобов'язання	19594,92
Дебіторська заборгованість	40162	Короткострокові зобов'язання	1307,5
Змінна частина ОК	2615		
Грошові кошти	5		
Витрати майбутніх періодів	2610		
Усього приросту оборотних коштів	54503	Усього джерел формування	54503

П'ятий підхід, зображений на рисунку 3.5 означає, що ризик втрати ліквідності є ще нижчим, але періодично протягом року може з'являтися суттєвий надлишок власних оборотних коштів. Тому необхідно оперативного управляти ними, контролювати, щоб вони не відволікались на придбання непотрібних запасів.

На рисунку 3.5 зображені поліпшення за всіма показниками. Даний підхід можна застосовувати для фінансування поповнення оборотних коштів.

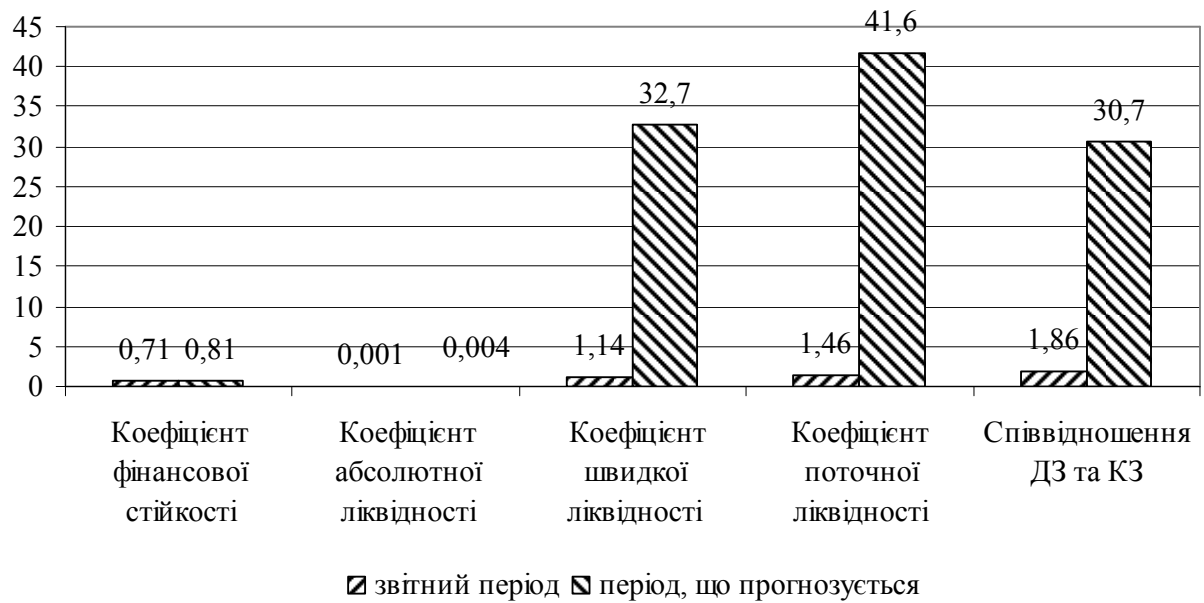

Рисунок 3.5 – Зміна фінансових показників при використанні п'ятого підходу фінансування оборотних коштів

Шостий підхід заснований на тому, що вся потреба в оборотних коштах фінансується за рахунок власних джерел і довгострокових позикових коштів, приведена в таблиці 3.9.

Таблиця 3.9 – Баланс оборотних коштів ТОВ «Горобина» при використанні шостого підходу їх фінансування за 2009 рік

Оборотні кошти	Сума	Джерела формування	Сума
Постійна частина ОК	51888	Власний капітал	33700,58
Запаси	11726	Довгострокові зобов'язання	20902,42
Дебіторська заборгованість	40162	Короткострокові зобов'язання	
Змінна частина ОК	2615		
Грошові кошти	5		
Витрати майбутніх періодів	2610		
Усього приросту оборотних коштів	54503	Усього джерел формування	54503

Отримані зміни відобразимо на рисунку 3.6, який ілюструє нам поліпшення за всіма показниками. Цей підхід можна застосовувати для фінансування поповнення оборотних коштів. Але як уже зазначалось на підприємстві завжди присутня частка короткострокової заборгованості, тому даний підхід не є ефективним для нашого підприємства.

Рисунок 3.6 – Зміна фінансових показників при використанні шостого підходу фінансування оборотних коштів

Шостий підхід можливий лише теоретично, оскільки реально підприємство завжди має певну суму короткострокової заборгованості.

При врахуванні всіх використовуваних критеріїв оптимальним, на наш погляд, є четвертий підхід, за яким підприємству вдасться підвищити рівень ліквідності і фінансової стійкості, зберігши при цьому на нормальному рівні співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості, а також покрити нестачу оборотних коштів, і не виникатиме надлишок. Це дуже важливо, оскільки за наявності надлишку обігових коштів на підприємстві можливе недоотримання прибутку від вигідних інвестицій, бо кошти вкладені у виробництво, але там не є необхідними. Обраний підхід також має прийнятну для підприємства плату за фінансові ресурси. Його використання на підприємстві дає змогу значно підвищити рівень рентабельності, а отже, з'являється прибуток.

3.3 Забезпечення абсолютної ліквідності ТОВ «Горобина» шляхом управління грошовими коштами та їх еквівалентами

Грошові кошти є одним із вагомих факторів, що визначають фінансове положення підприємства, його життєздатність.

Управління грошовими коштами або залишком грошових коштів, що постійно знаходяться в розпорядженні підприємства є невід'ємною частиною управління оборотними активами.

Розмір залишка грошових коштів на поточному та валютному рахунках, в касі підприємства визначає рівень його абсолютної платоспроможності, впливає на тривалість операційного циклу, а відповідно, і на розмір фінансових ресурсів, інвестованих в оборотні активи, а також характеризує певною мірою інвестиційний потенціал здійснення короткострокових фінансових вкладень. Управління грошовими коштами повинно здійснюватись на таких засадах:

- підтримка мінімального залишку грошових коштів для безперебійного здійснення поточних розрахунків;
- створення резерву вільних грошових коштів на випадок можливого розширення обсягів виробництва;
- формування резерву грошових коштів для компенсації передбачених витрат і можливих втрат в процесі фінансово-господарської діяльності;
- своєчасна трансформація вільних грошових коштів у високоліквідні фінансові інструменти та їх зворотна конвертація для поповнення залишку грошових коштів.

Мінімальний розмір залишку грошових коштів визначається, виходячи з планового обсягу платіжного обороту та швидкості обороту грошових коштів, що складається на підприємстві з урахуванням особливостей його діяльності.

Управління грошовими коштами включає такі етапи. На першому етапі аналізується ступінь участі грошових коштів в оборотних активах підприємства в динаміці. Для цього розраховуються наступні показники:

коефіцієнт участі грошових коштів в оборотних активах.

$$K_y = \frac{C_z}{OA_z}, \quad (3.4)$$

де K_y – коефіцієнт участі грошових коштів в оборотних активах;

C_z – середній залишок коштів в аналізованому періоді;

OA_z – середня сума оборотних активів в аналізованому періоді.

Якщо коефіцієнт участі грошових коштів в оборотних активах в динаміці зменшується, то це позитивно характеризує роботу підприємства, а навпаки – негативно.

середній період обороту грошових коштів.

$$P_o = \frac{C_z}{B_o}, \quad (3.5)$$

де P_o – середній залишок коштів в аналізованому періоді;

B_o – одноденна виручка від реалізації продукції в періоді.

Якщо в аналізованому періоді зменшується період обороту грошових коштів в порівнянні з минулим періодом, що це свідчить про прискорення оборотності грошових коштів і є позитивним в роботі підприємства.

кількість оборотів грошових коштів.

$$K_o = \frac{OP}{C_z}, \quad (3.6)$$

де Ko – кількість оборотів коштів в аналізованому періоді;

OP – обсяг реалізації продукції за аналізований період.

Збільшення кількості оборотів грошових коштів в аналізованому періоді в порівнянні з минулим періодом свідчить про ефективне використання грошових коштів шляхом оптимізації платіжного обороту.

Результати проведеного аналізу використовуються для визначення оптимального залишку грошових коштів для здійснення поточної діяльності за формулою:

$$C_{zo} = \frac{CB_n}{O_r}, \quad (3.7)$$

де Czo – сума оптимального залишку грошових коштів для здійснення поточної діяльності;

CB_n – сума грошового обороту в плановому періоді (сума витрачених коштів).

O_r – кількість оборотів коштів в минулому періоді [73; 212-215].

Проведемо поетапний аналіз управління грошовими коштами ТОВ «Горобина» за 2005-2009рр., за допомогою таблиці 3.10.

Таблиця 3.10 – Управління грошовими коштами ТОВ «Горобина» згідно вище перерахованих етапів за 2005-2009рр.

Показники	Роки					Відхилення,+/-	
	2005	2006	2007	2008	2009	2009/ 2005	2009/ 2008
Коефіцієнт участі грошових коштів в оборотних активах	0,02	0,01	0,003	0,002	0,002	-0,018	-
Середній період обороту грошових коштів	1,8	0,79	0,43	0,38	0,36	-1,44	-0,02
Кількість оборотів грошових коштів	201,9	459,16	850,2	964,43	1000,56	798,66	36,31
Оптимальний залишок грошових коштів	X	177,35	93,99	46,80	31,56	X	-15,24

Аналізуючи таблицю 3.10 можна сказати наступне, з роками в динаміці зменшилась участь грошових коштів в оборотних активах на 0,018, що позитивно характеризує роботу підприємства в сфері управління грошовими активами. Також з 2005 по 2009рр. зменшився середній період обороту грошових коштів на 1,44, що свідчить про прискорення оборотності грошових активів і є позитивною тенденцією в діяльності ТОВ «Горобина». У зв'язку зі зменшенням середнього періоду обороту грошових коштів кількість оборотів цього ж виду активів зростає в 2009 році порівняно з 2005 роком на 798,66, а якщо зрівнювати з 2008 роком – на 36,31. Дана тенденція є результатом ефективного використання грошових коштів шляхом оптимізації платіжного обороту. У результаті проведеного аналізу за досліджуваний період розмір оптимального залишку грошових коштів для здійснення поточної діяльності ТОВ «Горобина» скоротився в 2009р. порівняно з 2008р. на 15,24, за рахунок оптимізації грошового обороту в плановому періоді та прискорення оборотності грошових коштів.

Оптимізувати грошовий оборот підприємства можна шляхом корегування потоків платежів, запровадження режиму економії, зменшення потреби у фінансових ресурсах. До основних заходів щодо зменшення грошового обороту можна віднести: виключення зайвих платежів за сировину, матеріали за рахунок їх більш економного та раціонального використання; оптимізація бази оподаткування; придбання основних засобів на правах оренди та лізингу; купівля товарно-матеріальних цінностей на умовах відстрочки платежу; пролонгацію кредитів та перенесення строку окремих платежів за домовленістю з постачальниками та інші.

Прискорення оборотності грошових коштів може бути забезпечене за рахунок; зменшення тривалості операційного та фінансового циклів; своєчасної інкасації; зменшення обсягів готівкових розрахунків; скорочення питомої ваги тих форм розрахунків з постачальниками, які потребують тимчасового резервування грошових коштів на банківських рахунках, тобто застосування акредитивної форми розрахунків та розрахунків чеками.

Задача підвищення ефективності використання грошових коштів може бути досягнута шляхом інвестування у високоліквідні фінансові інструменти або зберігати тимчасово вільні грошові кошти у комерційному банку у формі депозитних рахунків. Підвищується ефективність використання грошових коштів за рахунок мінімізації сукупних витрат по їх утриманню і зворотній конвертації короткострокових фінансових вкладень в готові засоби платежу[38].

Таким чином, при високій впевненості у майбутніх грошових потоках можна тримати менший залишок грошових коштів на поточних рахунках.

І навпаки, якщо існує значна невизначеність розміру майбутніх грошових потоків, доцільно тримати великий залишок грошових коштів, щоб бути впевненим у своєчасному виконанні поточних фінансових зобов'язань.

Одним з найбільш поширених способів збільшення припливу грошових коштів підприємства є продаж або здача в оренду позаборотних активів.

Досить ефективним способом збільшення припливу грошових коштів є оптимізація і раціоналізація асортименту продукції, що випускається. Це виглядає сповна логічно: навіщо ж випускати товари (виконувати роботи, надавати послуги) які не мають попиту на ринку або мають обмежений попит? Само собою, слід переорієнтувати виробництво на актуальніший асортимент.

В умовах кризи неплатежів чи через мірного розповсюдження не грошових форм розрахунків можна для збільшення припливу грошових засобів використовувати механізм повної чи часткової передоплати. В такому випадку перед покупцями та замовниками висуваються жорсткі умови: продукція підприємства буде поставлятися тільки після надходження передоплати на розрахунковий рахунок чи в касу підприємства.

Предоплату можна використовувати в комплексі з ще одним ефективним способом залучення грошових засобів – розробка і запровадження системи знижок для покупців та замовників. Наприклад, можна встановити наступні скидки: якщо покупець робить передоплату в

розмірі 20% від вартості придбаної продукції, то він отримує знижку 3%, при передоплаті 30% надається знижка 5%, при передоплаті 50% – знижка 7%, а при передоплаті 100% – знижка 10 або навіть 15 %. Без передоплати краще ні за що не відпускати, або – відпускати з додатковою націнкою в 15 – 20%.

Для вирішення актуальних фінансових проблем можна використовувати механізм короткострокового фінансування, просто кажучи – звернутися в банк або іншу фінансово-кредитну установу за кредитом. Причому у багатьох випадках зручнішим є не залучення кредита как такого, а відкриття в банку кредитної лінії для підприємства.

Якщо підприємство має свої акції (облігації), то покращити своє фінансове положення підприємство може за рахунок додаткової емісії акцій чи облігацій. Слід відмітити, що систематично використовувати даний метод для вирішення фінансових проблем не вийде – в протилежному випадку акції і облігації товариства знеціняться і не матимуть ніякої вартості.

Ще один спосіб збільшення припливу грошових коштів на підприємство – це пошук потенційного інвестора. Як інвестор може виступати юридична або фізична особа, що бажає вкласти гроші в підприємство з метою здобуття надалі дивідендів від його діяльності.

В останній час являється популярним такий спосіб залучення грошових засобів, як продаж дебіторської заборгованості підприємства. Припустимо, що покупець має значну заборгованість перед підприємством за отримані товарно-матеріальні цінності (роботи, послуги), але розрахуватися за нею не має змоги. В такому випадку, щоб отримати хоча б частину своїх грошей, товариство може продати свою дебіторську заборгованість.

Факторинг – це особливо вигідна для підприємств малого й середнього бізнесу форма фінансування, що дає змогу керівництву і працівникам сконцентруватися на виробничих проблемах і максимізації прибутку. Він прискорює одержання більшої частини платежів, гарантує повне погашення заборгованості і знижує витрати зведення рахунків. Факторинг дає гарантію платежу і рятує постачальників від необхідності брати додаткові й дуже

дорогі кредити в банку. Все це сприятливо впливає на фінансове становище підприємств.

Основні переваги факторингу для підприємства такі:

- одержання без заставне фінансування, поповнення оборотних коштів компанії;
- прискорення оборотності коштів;
- ліквідація касових розривів;
- зменшення дебіторської заборгованості й поліпшення розрахунків з дебіторами;
- скорочення часу очікування сплати поставок;
- захист від кредитних, ліквідних, процентних, а також валютних ризиків[51; 66-68].

На нашу думку, підприємству ТОВ «Горобина» в цілях нарощення суми грошових коштів для досягнення абсолютної ліквідності слід застосувати факторинг, тобто продати суму дебіторської заборгованості на кінець 2009 року, що відображена в балансі, факторинговій компанії чи комерційному банку. Звичайно даний вид операції дещо програє банківському кредиту, за рахунок вищої вартості, яка включає в себе комісійну винагороду та відсотки по факторингу. Але головна перевага факторингу залишається в негайному отриманні грошових коштів.

Прискорення оборотності капіталу дає можливість компанії збільшувати дохід таким чином, що за інших рівних умов він перевищує розмір витрат за факторингове фінансування. Вартість факторингу зменшується при збільшенні обсягів переданої на обслуговування дебіторської заборгованості. Крім того, продавцеві немає необхідності закладати в ціну кредитні й валютні ризики, а також для підтримки ліквідності стримувати ріст дебіторської заборгованості.

Отже, в ході дослідження політики управління ліквідністю ТОВ «Горобина» нами було розроблено ряд рекомендацій, що дадуть змогу покращити ліквідність товариства та в подальшому допоможуть уникнути

помилки. Нами була запропонована нова методика розрахунку коефіцієнта операційної ліквідності, яка більш реалістично відображає ліквідність підприємства, з врахуванням рівня конвертованості активів та термінів настання погашення заборгованості. Також здійснили пошук ефективних джерел поповнення оборотних коштів. Для ТОВ «Горобина» слід здійснювати фінансування оборотних активів за рахунок довгострокових джерел, що поліпшить ліквідність товариства. На підприємстві діє ефективна політика управління грошовими коштами.

ВИСНОВКИ

Політика відносно управління ліквідністю важлива насамперед з позиції забезпечення безперервної, ефективної поточної діяльності підприємства.

Як уже зазначалось предметом дослідження даної дипломної роботи є процес управління ліквідністю підприємства, визначення факторів, які впливають на ліквідність та пошук шляхів її покращення.

Об'єктом дослідження виступає підприємство ТОВ «Горобина».

Ліквідність виступає важливим показником, що відображає фінансовий стан підприємства і цікавить його зовнішніх партнерів (постачальників, конкурентів, фінансово-кредитні установи, посередників тощо).

У вітчизняній науковій теорії та практиці виділяють безліч тлумачень терміну ліквідність. На нашу думку, найбільш правильним тлумаченням ліквідності суб'єкта господарювання є здатність та швидкість перетворення оборотних активів у грошові кошти з метою погашення поточних зобов'язань як у міру надходження термінів їх сплати, так і прострочених боргів. Дане визначення повно відображає природу даного поняття та враховує ринкові умови господарювання.

Аналіз ліквідності підприємства здійснюється за рахунок фінансових коефіцієнтів, що характеризують ліквідність підприємства. Вони застосовуються для оцінки можливостей підприємства виконати свої короткострокові зобов'язання, основними серед яких є: коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт покриття, власні оборотні кошти. Показники ліквідності дають не лише оцінку платоспроможності підприємства при різних рівнях врахування ліквідних засобів, та й задовольняють інформаційні потреби зовнішніх користувачів.

Здійснюючи аналіз ліквідності виявилось, що підприємство ТОВ «Горобина» не є абсолютно ліквідним через невиконання перших двох нерівностей. Підприємству не вистачає високо та швидко ліквідних активів

для погашення короткострокових зобов'язань. На підприємстві переважають повільно ліквідні активи 50,53% (запаси, незавершене виробництво, дебіторська заборгованість). Серед пасивів за терміновістю оплати – постійні пасиви – 41,54% (власний капітал).

Досліджувані коефіцієнти знаходяться в межах нормативних значень, крім коефіцієнта абсолютної ліквідності, значення якого є досить низьким. Причинами даної тенденції може бути низька щоденна потреба підприємства в грошових коштах.

В процесі дослідження, факторів впливу, на поточну ліквідність підприємства впливають часта активів та пасивів в загальній їх структурі. Зменшення зобов'язань та збільшення активів покращує ліквідність. Але слід зробити застереження стосовно збільшення мобільної складової майна оскільки надмірне накопичення сировини, матеріалів та інших її елементів веде до погіршення фінансового стану підприємства та зниження результатів його діяльності. Також прибуток має безпосередній зв'язок з результативним показником поточної ліквідності. Низька рентабельність продажів та оборотного капіталу погіршує розрахункову дисципліну підприємства ТОВ «Горобина». Аналізуючи ці зв'язки, слід звернути увагу на наступне: прискорення оборотності капіталу, що показане показником ресурсовіддача, авансованого в діяльність підприємства, в цілому позитивно впливає на ліквідність товариства.

Отже, підприємству необхідно проводити більш ефективну політику з управління активами та їх структурою, а особливо скорочувати виробничі та фінансові цикли, за рахунок прискорення оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості, та раціональніше здійснювати використання майна товариства.

В процесі удосконалення політики управління ліквідністю підприємства нами була запропонована нова методика розрахунку коефіцієнта операційної ліквідності, який є більш точним індикатором оцінки ліквідності підприємства. Даний показник більш реалістично відображає

ліквідність підприємства, з врахуванням рівня конвертованості активів та термінів настання погашення заборгованості. Отже, як уже зазначалося раніше показники, які характеризують ліквідність не можуть в достатній мірі оцінити ліквідність підприємства.

Особливе місце в капіталі підприємства займають оборотні кошти. Механізм їх формування безпосередньо впливає на ліквідність та фінансову стійкість підприємства. Комбінація джерел поповнення оборотних коштів може бути різною. Але, незважаючи на важливість, у науковій літературі ця проблема є недостатньо дослідженою. Вибір джерел фінансування оборотних коштів було здійснено за допомогою моделі оптимізації складу джерел формування поповнення оборотних коштів. У моделі передбачено шість підходів до фінансування оборотних коштів.

При врахуванні всіх використовуваних критеріїв оптимальним, на наш погляд, є четвертий підхід, за яким підприємству вдасться підвищити рівень ліквідності і фінансової стійкості, зберігши при цьому на нормальному рівні співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості, а також покрити нестачу оборотних коштів, і не виникатиме надлишок. Це дуже важливо, оскільки за наявності надлишку обігових коштів на підприємстві можливе недоотримання прибутку від вигідних інвестицій, бо кошти вкладені у виробництво, але там не є необхідними. Обраний підхід також має прийнятну для підприємства плату за фінансові ресурси. Його використання на підприємстві дає змогу значно підвищити рівень рентабельності, а отже, з'являється прибуток.

В ході проведення аналізу ліквідності ТОВ «Горобина» була виявлено, що товариство не є абсолютно ліквідним, тому ми вирішили дослідити ефективність використання грошових активів на підприємстві і дійшли наступних висновків, що з роками в динаміці зменшилась участь грошових коштів в оборотних активах, що позитивно характеризує роботу підприємства в сфері управління грошовими активами. Також з 2005 по 2009рр. зменшився середній період обороту грошових коштів, що свідчить

про прискорення оборотності грошових активів і є позитивною тенденцією в діяльності ТОВ «Горобина». У зв'язку зі зменшенням середнього періоду обороту грошових коштів кількість оборотів цього ж виду активів зростає. Дана тенденція є результатом ефективного використання грошових коштів шляхом оптимізації платіжного обороту. У результаті проведеного аналізу за досліджуваний період розмір оптимального залишку грошових коштів для здійснення поточної діяльності ТОВ «Горобина» скоротився в 2009р. порівняно з 2008р., за рахунок оптимізації грошового обороту в плановому періоді та прискорення оборотності грошових коштів.

Для ефективного функціонування ТОВ «Горобина» та підвищення ліквідності ми запропонували ряд заходів серед яких наступні: оптимізація і раціоналізація асортименту продукції, застосування передоплати та системи знижок, що забезпечить приплив грошових коштів, залучення інвестора, додатковий випуск цінних паперів та застосування факторингу. Останній варіант, на нашу думку є оптимальним. За умови застосування факторингу ТОВ «Горобина» досягло б абсолютної ліквідності, тим самим наростило суму грошових коштів та зменшило дебіторську заборгованість. Під час здійснення факторингових операцій дебіторська заборгованість трансформується в наявні кошти, і отже, може бути негайно використана підприємством для виробничих цілей. Отримані грошові кошти можна з користю використати для підприємства з метою їх нарощення, а саме здійснити вигідні інвестиції, направити їх на модернізацію виробництва або покласти на банківський депозит під вигідні умови та високі процентні ставки. Вивільнити грошові кошти можна також шляхом скорочення частки виробничих запасів, що дасть змогу більше інвестувати у виробничу діяльність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андреева, Г.І. Економічний аналіз [Текст] : навчальний посібник / Г.І. Андреева. – К.: Знання, 2008. – 263 с. – ISBN 978-966-346-365-4.
2. Аранчій, В.І. Фінанси підприємств [Текст] : навчальний посібник / В.І. Аранчій. – К. : ВД «Професіонал», 2004. – 304 с. – ISBN 966-8556-29-1.
3. Бандурка, О.М. Фінансова діяльність підприємства [Текст]: навчальний посібник / О.М. Бандурка, П.І. Орлов, К. Я. Петрова – К.: Либідь, 2003. – 384 с. – ISBN 956-574-432-2.
4. Біла, О.Г. Робочий капітал - передумова поточної ліквідності підприємств [Текст] / О.Г. Біла // Фінанси України. – 2003. – №10. – С. 56–62.
5. Білик, М.Д. Фінансовий аналіз [Текст] : навчальний посібник / М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька. – К.: КНЕУ, 2007. – 592 с. – ISBN 966-574-799-1.
6. Бланк, В.В. Фінансовий менеджмент [Текст] : навчальний посібник / В.В. Бланк. – СПб.: Петербург, 2002. – 240 с. – ISBN 966-456-212-3.
7. Богуславский, Е.В. Проблемы оценки ликвидности предприятия [Електронний ресурс] : / НБУ ім. Вернадського - Режим доступу: <http://www.google.com.ua/search?hl=en&inlang=ru&q=site%3Awww.nbu.gov.ua>. 12.03.2009. Назва з екрану.
8. Бойчик, І.М. Економіка підприємства [Текст] : навчальний посібник / І.М. Бойчик. – К. : Атіка, 2004. – 480 с. – ISBN 966-8074-29-7.
9. Ванієва, А.Р. Оцінка ліквідності і платоспроможності підприємства [Текст] / А.Р. Ванієва // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – №8. – С. 52–62.
10. Васильева, Л.С. Финансовый анализ [Текст] : Учебник / Л.С. Васильева; КНОРУС, 2008. – 816 с. ISBN 966-341-581-9.

11. Гаврилова, А.Н. Финансовый менеджмент [Текст] : учебное пособие / А.Н. Гаврилова, Е.Ф. Сысоева, А.И. Барабанов, Г.Г. Чигарев, Л.И. Григорьева, О.В. Долгова, Л.А. Рыжкова. – 5-е изд., стер. – М. : КНОРУС, 2008. – 432 с. – ISBN 978-5-85971-996-9.
12. Галенко, О.М. Аналіз показників ліквідності та платоспроможності на підприємствах-банкрутах [Текст] / О.М. Галенко, Г.В. Булкот // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – №6. – С. 47–53.
13. Давиденко, Н.М. Ліквідність та платоспроможність як показники ефективності фінансового менеджменту підприємства [Текст] / Н.М. Давиденко // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – №2. – С. 36–42.
14. Деєва, Н.М. Фінансовий аналіз [Текст] : навчальний посібник / Н.М. Деєва, О.І. Дедіков ; Мін-во освіти і науки України, Дніпропетровська держ. фінансова академія. – К. : ЦУЛ, 2007. – 328 с. – ISBN 966-364-381-1.
15. Ефимова, О.В. Финансовый анализ [Текст] : научно-производственное издание / О.В. Ефимова. – 4-е изд., перераб. и доп. – М. : Бухгалтерский учет, 2002. – 528 с. – (Библиотека журнала "Бухгалтерский учет"). – ISBN 5-85428-099-X .
16. Журавльова, Ю.Ю. Сутність платоспроможності підприємства [Текст] / Ю.Ю. Журавльова // Фінанси України. – 2006. – №1. – С. 116–120.
17. Зборовская, О.М. Контроллинг ликвидности и рентабельности торговых предприятий [Текст] / О.М. Зборовская // Академічний огляд. – 2001. – №1. – С. 42–46.
18. Зубарев, В.Д., Драншинникова, Д.Н. Повышение ликвидности предприятия за счет оптимизации использования денежных ресурсов [Текст] / В.Д. Зубарев, Д.Н. Драншинникова // Финансовый менеджмент. – 2008. – №6. – С. 3–12.
19. Илясов, Г.Г. Как улучшить финансовое состояние предприятия [Текст] / Г.Г. Илясов // Финансы. – 2004. – №10. – С. 70–74.

20. Іваненко, В.В. Фінансовий аналіз [Текст] : навчальний посібник / В.В. Іваненко. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2004. – 168 с. – ISBN 966-098-352-2.
21. Ізмайлова, К.В. Фінансовий аналіз [Текст] : навчальний посібник / К.В. Ізмайлова ; МАУП. – 2-ге вид., стереотип. – К. : МАУП, 2001. – 152 с. – ISBN 966-608-112-1.
22. Іонін, Є.Є Розв'язання питань методологічного обґрунтування понять «платоспроможність» і «ліквідність» [Текст] / Є.Є Іонін // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – №6. – С. 30–43.
23. Каріка, І.М. Покращення фінансового стану підприємства за рахунок розробки механізму поповнення оборотних коштів [Електронний ресурс] : НБУ ім. Вернадського - Режим доступу : <http://www.google.com.ua/search?hl=en&inlang=ru&q=site%3Awww.nbu.gov.ua>. 21.09.2009. Назва з екрану.
24. Кислиця, О.Я. Економічний аналіз [Текст] : Навчальний посібник / О.Я. Кислиця, І.М. М'яких; Європейський університет. – К.: Вид-во Європейського університету, 2003. – 171 с. ISBN 966-785-452-1.
25. Кірейцев, Г.Г. Фінансовий менеджмент [Текст] : навчальний посібник / Г.Г. Кірейцев – К. : ЦУЛ, 2002. – 496 с. – ISBN 978-966-8958-50-3.
26. Клементьєва, О.Ю. Фінансовий стан підприємства та його прогнозування [Текст] : автореф. дис. канд. економ. наук : спец. 08.00.08 - гроші, фінанси і кредит / О.Ю. Клементьєва ; ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана». – К. : [Б. В.], 2008. – 20 с.
27. Коробов, М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств [Текст] : навчальний посібник – 3-тє вид. виправлене. та доповнене. / М.Я. Коробов. – К. : Знання, 2003. – 240 с. - ISBN 978-966-584-401-2.
28. Король, В. Методологічні розбіжності оцінки ліквідності і платоспроможності в системі аналізу фінансового стану підприємств [Текст] / В. Король // Економіка. Фінанси. Право. – 2003. – №5. – С. 22–26.

- 29.Котляр, М. Аналіз ліквідності як важливий етап оцінки фінансової стійкості підприємства [Текст] / М. Котляр// Вісник ТНЕУ – 2008. – №4. – С.8– 15.
- 30.Крайник, О.П. Фінансовий аналіз [Текст] : навчальний посібник / О.П. Крайник, З.В. Клепикова. – К.: Дакор, 2001. – 269 с. – ISBN 966-553-111-5.
- 31.Крамаренко, Г.О. Фінансовий аналіз і планування [Текст] : навчальний посібник / Г.О. Крамаренко. – К. : ЦНЛ, 2003. – 223 с. – ISBN 966-573-452-9.
- 32.Крамаренко, Г.О. Фінансовий аналіз і планування [Текст] : Навчальний посібник / Г.О. Крамаренко; Дніпропетровська академія управління, бізнесу та права. – К.: ДАУДП, 2001 – 224 с. ISBN 966-573-452-9.
- 33.Кранова, В.В. Фінансовий менеджмент [Текст] : навчальний посібник / В.В. Кранова, Б.О. Жнякін – Донецьк Альфа – прес, 2005. – 208 с. – ISBN 966-364-158-2.
- 34.Крейніна, М.Н. Фінансовий менеджмент [Текст] : навчальний посібник / М. Н. Крейніна. – М. : Справа і сервіс , 1999. – 304 с. – ISBN 966-711-400-4.
- 35.Кузнецова, Л.Г. Платежеспособность и ликвидность: уточнение понятий [Текст] / Л.Г. Кузнецова, Н.В. Кутузова // Деньги и кредит. – 2007. – №8. – С. 26– 30.
- 36.Кулик, А.В. Проблеми організації та методика аналізу ліквідності і платоспроможності підприємств [Текст] / А.В. Кулик// Збірник наукових праць МННЦ ІТіС – 2009 – №14. С. 36– 42.
- 37.Лайко, П.А. Фінанси підприємств [Текст] : навчальний посібник / П.А. Лайко, М.В. Мних – К.: Знання України, 2004.– 428 с. – ISBN 966-564-323-8.
- 38.Мальцев, А.С. Оптимизационные методы управления ликвидностью компании [Текст] / А.С. Мальцев, Л.В. Горбатова // Финансовый менеджмент. – 2006. – №3. – С. 16–30.

39. Матюшенко, І.Ю. Основи фінансового менеджменту [Текст] : навчальний посібник / І.Ю. Матюшенко – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 220 с.– ISBN 966-124-678-1.
40. Мицак, О.В. Ліквідність як елемент фінансового управління діяльністю підприємства [Текст] / О.В. Мицак // Фінанси України. – 2003. – №10. – С. 62–66.
41. Мних, Є.В. Економічний аналіз [Текст] : Навчальний посібник / Є.В. Мних; Мін-во освіти і науки України. – К.: ЦНЛ, 2005. – 472 с. ISBN 966-574-210-6.
42. Павловська, О.В. Фінансовий аналіз [Текст] : Навчально-методичний посібник / О.В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька. - К.: КНЕУ, 2002. – 388 с. ISBN 976-123-672-2.
43. Подольська, В.О. Фінансовий аналіз [Текст] : Навчальний посібник / В.О. Подольська, О.В. Яріш; Мін-во інформатизації України, Полтавський університет споживчої кооперації України. К.: ЦНЛ, 2005 – 488 с. ISBN 976-574-568-4.
44. Подольська, В.О. Фінансовий аналіз [Текст] : навчальний посібник / В. О. Подольська, О.В. Яріш. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 488 с. – ISBN 966-364-360-2.
45. Попович, П.Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання [Текст] : підручник / П.Я. Попович. – 2-е изд., перераб. и доп. – Тернопіль : Економічна думка, 2004. – 416 с. – ISBN 966-654-132-7.
46. Почкутов, М.П. Оценка реальной ликвидности активов предприятия [Текст] / М.П. Почкутов // Фінансовий менеджмент . – 2005 – №4. – С. 3 – 10.
47. Почкутов, М.П. Оценка реальной ликвидности активов предприятия [Текст] / М.П. Почкутов // Финансовый менеджмент. – 2005. – №5. – С. 5–8.

- 48.Притуляк, Н.М. Застосування факторних методів аналізу в дослідженні показників ліквідності [Текст] / Н.М. Притуляк// Вісник ТНЕУ – 2007. – №11. – С.21–25.
- 49.Ремньова, Л.М. Управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства як складова його фінансового менеджменту [Текст] / Л.М. Ремньова // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – №2. – С. 87–96.
- 50.Рогов, Г.К. Фінанси підприємства [Текст] : навчальний посібник / Г.К. Рогов. – Миколаїв: УДМТУ, 2004. – 148 с. – ISBN 978-966-858-30-4.
- 51.Савчук, В.П. Финансовый менеджмент предприятий: прикладные вопросы с анализом деловых ситуаций [Текст] : учебное пособие / В.П. Савчук. – К. : Максимум, 2001. – 600 с. ISBN 966-145-441-5.
- 52.Салига, С.Я. Фінансовий менеджмент [Текст] : навчальний посібник / С.Я. Салига, Н. В. Дадій – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 439 с. – ISBN 978-966-8958-40-6.
- 53.Ситник, Л.С. Фінансовий менеджмент [Текст] : навчальний посібник / Л.С. Ситник – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 336с. – ISBN 966-364-168-1.
- 54.Слав'юк, Р.А. Фінанси підприємств [Текст] : навчальний посібник. / Р.А. Слав'юк – К. : ЦУЛ, 2002. – 460 с. – ISBN 978-966-8858-40-5.
- 55.Станиславчик, Е. Обеспечение финансового равновесия как тактика управления компанией [Текст] / Е. Станиславчик, Н. Шумская // Проблемы теории и практики управления. – 2006. – №12. – С. 43–52.
- 56.Стойнова, Е.С. Финансовый менеджмент [Текст] : Учебник для вузов / Е.С. Стойнова; Финансовая академия при правительстве РФ. – М.: Перспектива, 1998. – 656 с. ISBN 966-5458-41-13.
- 57.Стойнова, Е.С. Финансовый менеджмент [Текст] : Учебник для вузов / Е.С. Стойнова / Финансовая академия при правительстве РФ. – М.: Перспектива, 1999. – 656 с. ISBN 966-611-441-3.

- 58.Тарасенко, Н.В. Економічний аналіз [Текст] : Навчальний посібник / Н.В. Тарасенко; 4-е вид., стереотип.. – Львів: Новий світ – 2000, 2006. – 344 с. ISBN 966-366-1474-1.
- 59.Терещенко, О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання [Текст] : навчальний посібник / О.О. Терещенко ; Мін-во освіти і науки України, КНЕУ. – К. : КНЕУ, 2007. – 554 с. – ISBN 966-574-441-0.
- 60.Тютюкіна, К.Б. Фінанси підприємств: навчально-практичний посібник [Текст] : навчальний посібник / К.Б. Тютюкіна – Київ: ЦУЛ, 2005. – 252с. – ISBN 966-568-752-4.
- 61.Уткін, Е.А. Фінансовий менеджмент [Текст]: навчальний посібник / Е.А. Уткін. – М. : Дзеркало, 2004 . – 356 с. – ISBN 967-091-581-3.
- 62.Ушвицкий, Л.И. Совершенствование методики анализа платежеспособности и ликвидности организаций [Текст] / Л.И. Ушвицкий, А.В. Савцова, А.В. Малеева // Финансы и кредит. – 2006. – №16. – С. 29–32.
- 63.Ушвицкий, Л.И. Совершенствование методики анализа платежеспособности и ликвидности организаций [Текст] / Л.И. Ушвицкий, А.В. Савцова, А.В. Малеева // Финансы и кредит. – 2006. – №17. – С. 56–62.
- 64.Федірко, В.М. Проблеми оцінки фінансової стійкості та ліквідності використання коштів [Текст] / В.М. Федірко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. Т. 10. – С. 359–363.
- 65.Філімоненков, О.С. Фінанси підприємств [Текст] : навчальний посібник / О.С. Філімоненков. – Ірпінь: Академія ДПС України, 2005. – 459 с. – ISBN 966-134-478-7.
- 66.Фінансовий аналіз [Текст] : Навчальний посібник; Навчальне видання. – К.: ЦНЛ, 2006. – 210 с. 966-366-1258-39-3.
- 67.Фінансовий аналіз [Текст] : навчальний посібник / Мін-во освіти і науки України, Гуманітарний ун-т, Запорізький ін-т держ. та муніципального управління. – К. : ЦНЛ, 2006. – 210 с. – ISBN 966-364-153-3.

68. Фінансово-економічний аналіз [Текст] : підручник / Мін-во освіти і науки України, Мін-во фінансів України ; ред. П. Ю. Буряк. – К. : Професіонал, 2004. – 528 с. – ISBN 966-8556-57-7.
69. Чумаченко, М.П. Економічний аналіз [Текст] : Навчальний посібник / М.П. Чумаченко; Мін-во освіти і науки України. – К.: КНЕУ, 2003. – 556 с. ISBN 838-366-7858-40-5.
70. Чумаченко, М.П. Економічний аналіз [Текст] : Навчальний посібник / М.П. Чумаченко; Мін-во освіти і науки України. – К.: КНЕУ, 2007. – 556 с. ISBN 838-366-7858-40-6.
71. Шелудько, В.М. Фінансовий менеджмент [Текст] : підручник. / В.М. Шелудько – К. : Знання, 2006. – 439 с. – ISBN 978-966-8858-40-5.
72. Шеремет, А.Д. Методика фінансового аналізу [Текст] : навчальний посібник / А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулін,. – М.: ИНФРА-М, 2004. – 208 с. – ISBN 966-321-567-8.
73. Школьник, І.О. Фінансовий менеджмент [Текст] : навчальний посібник / І.О. Школьник. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. – 342 с.– ISBN 966-326-153-8.
74. Шморгун, Н.П. Фінансовий аналіз [Текст] : навчальний посібник / Н.П. Шморгун, І.В. Головка – К. : ЦНЛ, 2006. – 528 с. – ISBN 977-996-8958-10-4.
75. Юрій, С.І. Фінанси [Текст] : навчальний посібник / С.І. Юрій, В.М. Федосов. – К. : Знання, 2008. – 611 с. – ISBN 978-966-346-47-3.